

Ștefan S. GOROVEI

MĂRTURII DOROHOIENE. CORESPONDENȚĂ ARTUR GOROVEI-DUMITRU FURTUNĂ (1926-1950)

În anii copilăriei, auzeam deseori pe tatăl meu rostind numele unor prieteni ai lui Artur Gorovei; două nume reveneau cel mai des: „moș Ghiță” de la Piatra și „popa Furtună” de la Dorohoi. Coresponzența cu ei a continuat și după moartea lui Artur Gorovei, mai ales prin nelipsitele felicitări la Crăciun și la Paști. Arestarea și detenția tatei (1960–1964) au întrerupt aceste relații, care nu s-au mai putut relua niciodată: G. T. Kirileanu a murit în noiembrie 1960, iar D. Furtună în ianuarie 1965. Am mai avut, totuși, privilegiul de a sta în fața bătrânului cărturar dorohoiian în vara anului 1964, când, purtat de avânturi romantice, am vrut să ajung la Mănăstirea Gorovei. L-am căutat, deci, la Dorohoi, pe vechiul prieten al bunicului meu, gândind că mă va îndruma sau chiar mă va ajuta să-mi ating țința. Am găsit un bătrân orb, prăbușit într-un fotoliu, lipsit de vlagă și de orice interes, care m-a sfătuit să renunț la planul meu: n-ar fi fost nimic de văzut la Gorovei, unde nu se mai aflau decât vreo doi călugări. I-am ascultat sfatul. La mănăstire am ajuns în anul următor, împreună cu tatăl meu, în ziua hramului.

Amplul dialog epistolar – de peste o jumătate de secol! – dintre Artur Gorovei și G. T. Kirileanu este în parte cunoscut (fie și foarte fragmentar, cu mari lacune); cel purtat într-un răstimp considerabil mai scurt cu Dumitru Furtună a rămas aproape total necunoscut². În mod straniu, volumul de corespondență din 1970³ nu a reținut **nici o scrisoare** dintre cele pe care, de-a lungul a vreun sfert de secol, Artur Gorovei le-a primit de la cărturarul dorohoiian.

Viața și activitatea lui Dumitru Furtună (26 februarie 1890 – 15 ianuarie 1965) nu au format obiectul unor cercetări mai deosebite: la vremea când a murit, era aproape uitat și nu putea să prezinte nici un interes pentru oficialitățile culturale ale vremii⁴. Evocat după Revoluția din 1989, în legătură și cu Seminarul Teologic din Dorohoi, întemeiat de el, preotul Furtună rămâne încă un necunoscut și un mare nedreptățit. Nu e de mirare că nimeni nu s-a preocupat nici de relațiile lui cu Artur Gorovei: ar fi fost și greu, în absența mărturiilor documentare. Astfel, rămâne necunoscut un capitol întreg și din biografia lui Gorovei. Luminarea lui începe acum, prin valorificarea unor fragmente din dialogul epistolar al celor doi cărturari.

După catalogul alcătuit de Artur Gorovei pentru corespondența sa, scrisori de la D. Furtună se află în volumele 3, 6, 9, 12, 17 și 18. Inventarele lucrate de Mircea Gorovei (în vederea vânzării acestei corespondențe către Biblioteca Academiei Române) sunt mai complete și mai precise. La cele șase volume *legate*, se mai adaugă un număr de scrisori nelegate în volum (numerotat ca volumul XX). În total, el a inventariat, în aceste șapte unități de păstrare, **70** de piese, și anume: **21** de scrisori, **47** cărți poștale (c. p.), o telegramă și o carte de vizită.

Mi s-a semnalat de curând că marile volume de corespondență Gorovei, achiziționate de

¹ Cf. *Scrisori către Artur Gorovei*, ediție îngrijită și introducere de Maria Luiza Ungureanu, București, 1970, pp. 123–214 (137 de scrisori Kirileanu către Gorovei din anii 1899–1942); Ștefan S. Gorovei, „*Noi mărturii epistolare ale prieteniei cu Artur Gorovei*”, în vol. G. T. Kirileanu sau viața ca o carte. *Mărturii inedite*, ediție îngrijită și cuvânt înainte de Constantin Bostan, București, 1985, pp. 177–188 (13 scrisori Kirileanu către Gorovei din anii 1944–1950); G. T. Kirileanu. *Correspondență*, ediție îngrijită, note, tabel cronologic, bibliografie și indici de Mircea Handoca, București, 1977, pp. 459–484 (26 de scrisori Gorovei către Kirileanu din anii 1911–1950: 26 dintr-un total de peste 250 aflate la Biblioteca Academiei Române !); *Din cronică unui veac. Documente inedite (1850–1950)*, ediție îngrijită, note, indici de I. Arhip și D. Vacariu, Iași, 1978, pp. 210–258 (52 de scrisori Gorovei către Kirileanu din anii 1908–1944). În total, s-au publicat, deci, **150** de scrisori Kirileanu către Gorovei și **78** Gorovei către Kirileanu.

² Cu câteva neînsemnate excepții – cf. *infra*, Nr. 1, 2, 4 și 10.

³ *Scrisori către Artur Gorovei*, cit.

⁴ Datorăm profesorului Eugen D. Neculau (1900–1974) primele mărturii despre viața și opera sa: „*Preotul cărturar Dumitru Furtună*”, în *MMS*, XLIII, 1967, 9–10, pp. 616–625; „*Folcloristul Dumitru Furtună*”, în *Revista de Etnografie și Folclor*, XIII, 1968, 3, pp. 281–284; „*Contribuția lui D. Furtună la cunoașterea lui Ion Creangă*”, în *Anuar de Lingvistică și Istorie Literară*, X, 1973, pp. 151–158. V. și Gheorghe Macarie și Manuela Macarie, „*Dumitru Furtună și „Țăranul cel Mare din Humulești”*”, în Dumitru Furtună, *Cuvinte și mărturii despre Ion Creangă*, ediție, prefață și note de Gheorghe Macarie și Manuela Macarie, Iași, 1990, pp. 7–24; în ediția nouă a acestui volum – „ediție revizuită, prefață, note, bibliografie și indice cronologic de Gheorghe Macarie și Manuela Macarie”, Iași, 2001 – prefața, mai amplă (pp. 5–26), este semnată numai de Gh. Macarie. Mulțumesc d-lui profesor Gheorghe Macarie pentru bunăvoința cu care mi-a facilitat cunoașterea acestui volum și a antologiei îngrijite tot de d-sa: *L-am cunoscut pe Dumitru Furtună*. Antologie de texte selectate și îngrijite de Gh. Macarie, Filaret Furtună, Ionel Bejenaru, Filaret Aprotosoaei; cu prefață, tabel cronologic și bibliografie de Gh. Macarie, Botoșani, 1996.

Biblioteca Academiei Române în anii '60-'70, au fost dezmembrate, scrisorile care le compuneau fiind „redistribuite” – de fapt, risipite – după numele expeditorilor. Nu insist asupra faptei, care încalcă principii fundamentale în știința arhivistică (unitatea fondului, respectarea creatorului). Cu speranța că, poate, vreun cercetător se va simți atras de personalitatea preotului Furtună și va încerca să culeagă informații și din scrisorile pe care acesta le-a adresat lui Artur Gorovei, reproduc aici inventarul acestor documente (cifrele romane indică numărul volumului, iar cele arabe – numărul de ordine al documentului în cadrul volumului):

III – patru scrisori (51, 52, 53, 54) și o c. p.(55);

VI – două scrisori (137, 142) și cinci c. p. (136, 138, 139, 140, 141);

IX – două scrisori (79, 139) și patru c. p. (82, 115, 132, 178);

XI – 12 scrisori (76, 77, 78, 83, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 102), 17 c. p. (79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 97, 99, 100, 101, 103, 104, 105) și o telegramă (94);

XVII – o scrisoare (186) și șase c. p. (100, 119, 169, 205, 212, 213);

XVIII – șapte c. p. (25, 26, 52, 53, 54, 55, 107);

<XX> – șapte c. p. (2, 40, 41, 42, 43, 80, 81) și o carte de vizită (44).

La aceste 70 de documente semnate de Dumitru Furtună care urmează a fi valorificate într-un viitor incert, public aici, prin bunăvoința revistei *Acta Moldaviae Septentrionalis* și la îndemnul prietenesc al d-lui profesor **Dan Prodan**, alte fragmente ale dialogului epistolar care i-a avut ca protagoniști pe cei doi cărturari „de provincie”: șase scrisori ale lui Furtună și 43 de scrisori ale lui Gorovei.

Din aceste 49 de piese, 46 se află azi în *Arhiva Gorovei* de la Fălticeni, și anume: trei scrisori ale lui Furtună (Nr. 8, 9 și 17) care au rămas acolo, fiind integrate de destinatarul însuși în volumul intitulat *Acta Gorovei. Cercetări despre familie (Correspondență)*; alte două (numerele Nr. 46 și 49) au rămas tot acolo printre hârtiile răzlețe, fiind probabil ultimele primite de Gorovei de la Furtună (a doua a ajuns la Fălticeni la 1 ianuarie 1951, când Gorovei era deja plecat la București, de unde avea să nu se mai întoarcă !); una singură (Nr. 26) o reproduc după ciorna autorului, însemnată pe o cartă poștală a lui Gorovei (Nr. 25); restul de 40 (Gorovei către Furtună) mi-au fost dăruite cândva de preotul Al. Bardieru (1913–1994). În fine, la Serviciul Județean Botoșani al Arhivelor Naționale (Arhivele Statului), am copiat la 2 iulie 1977 trei scrisori ale lui Artur Gorovei către preotul Furtună aflate în Fondul personal Al. Faliboga (Nr. 7, 18 și 19).

Adaug, în anexă, un fragment dintr-o scrisoare adresată de Artur Gorovei preotului Constantin Ciocoiu, harnic istoriograf doroholan (copiată din același fond Faliboga din arhivele botoșănene), scrisoarea Aglaei Uhrinovschi, ale cărei informații le-a controlat și detaliat preotul Furtună în scrisoarea sa din ianuarie 1940 (Nr. 17), precum și o cartă poștală adresată de Gorovei preotului Bardieru. Acest adaos justifică titlul sub care se publică toate documentele.

Nu stăruie asupra conținutului acestor mărturii epistolare: cei interesați le vor aprecia și folosi în direcțiile cercetărilor lor. Subliniez, doar, măsura în care ele contribuie la conturarea mai exactă a locului pe care, în preocupările lui Artur Gorovei, l-au ocupat cercetările asupra istoriei familiei sale: cu cât ies la iveală mai multe mărturii epistolare, cu atât se vede mai bine acest loc.

În ceea ce privește transcrierea documentelor, le-am păstrat cât s-a putut de mult particularitățile grafice, socotind că ele corespundeau fie pronunției autorului, fie obiceiului urmat în asemenea cazuri. Am suprimat doar acel u final, din cuvinte la care Gorovei îl adăuga în mod constant: *voiu, Dorohoiu, maiu*. Și, bineînțeles, n-am ținut seama de amplasarea unor virgule.

1.

Folticeni, 18 febr[uarie] 1926

Stimate Părinte,

După o lungă tăcere, pe care ați putut să o interpretați ca o renunțare la ideea congresului nostru, am plăcerea să vă înștiințez că-l vom ține, în fine !

Am ales Râmnicul-Vâlcei⁵, pentru două considerente puternice: Părintele Bălășel⁶ mi-a dat asigurarea că la Episcopie vom fi găzduiți toți câți vom merge la congres, și apoi orașul acesta liniștit e

⁵ Scris inițial „Râmnicul Sărat”.

⁶ Preotul Teodor Bălășel (1869–1941), folclorist, colaborator al „Șezătoarei”. Volumul de corespondență din 1970 a inclus 29 de scrisori ale lui Bălășel, din anii 1895–1926 (*Scrisori către Artur Gorovei*, pp. 4–26); nu demult, s-au publicat 20 de epistole ale lui Gorovei, din anii 1894–1900 (Vasile Munteanu, „Artur Gorovei – corespondență cu Teodor Bălășel și Gheorghe N. Dumitrescu-Bistrița”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*, V, 2005, pp. 282–294). Sunt evidente lacunele care există și în acest dialog epistolar.

un centru la o egală depărtare – cât se poate de egală – de toate unghiurile țării. Din partea de sus a Moldovei, din Bucovina, vom fi foarte puțini; din Basarabia nimeni, iar celor din Moldova de jos nu li-i tocmai departe până la Râmnic. În schimb, vor fi mai mulți olteni, și câțiva de prin Ardeal.

Data congresului: în vacanța Paștelui, 9 sau 10 aprilie. Cred însă că e de preferat ziua de 9, pentru ca în Duminica Tomei să poată fi la locurile lor preuții cari ar lua parte la congres. Avem adevăratele Dni Ovid Densușianu, care se interesează de congres și de viitoarea societate. În curând mă voi duce la București, anume ca să mă întâlnesc cu Dsa și să punem la cale. Dacă aveți vreo comunicare de făcut, vă rog să-mi spuneți titlul și cam cât timp ar cere dezvoltarea ei.

Cu această ocazie, am să vă răspund la o veche scrisoare, în care văd că sunteți influențat de Narcis Crețulescu, care susține⁷ că numele *Gorovei*, dat mănăstirii și satului din jud. Dorohoi, este o corupere a numiri *Gura Văii*. Desigur că este o mare greșeală.

Gorovei înseamnă, pe slavonește, *om de la munte* – **Gorovii** (gora = munte). În Moldova, documente de la 1600 încoace cunosc numele acestei familii⁸; în Oltenia, unul din ostașii lui Vladimirescu se numea *Gorovei* (*Istoria* lui Aricescu⁹); în Ardeal, există mai mulți membri ai unei familii *Gorovei*, înrudiți de aproape cu cei din Budapesta, cari poartă același nume. Acum doi ani am fost eu însumi la *Ianoș Gorovei*, în Ibașfalău¹⁰, și posed scrisori și fotografii de ale unui alt *Ianoș* și a unui Laszlo *Gorovei* din Budapesta¹¹. În Timișoara este un sat *Gorovei*; un sat *Gorovei* este și în județul Roman¹². Acum vro 20 de ani, era în Camera Deputaților din Atena un deputat *Gorovei*: Γοροβει¹³. Cum dracu să presupui că această varietate de numiri, din localități așa de îndepărtate, să aibă aceeași origine, o corupere a cuvântului *Gura Văii*?

M-ați fost întrebat dacă am ceva documente asupra mănăstirii. Nu am nici unul. Dacă vă interesează, iată ce știu eu, tradiție din bătrâni. Niște locuitori din Maramureș s-au coborât în Moldova, niște *Gorovii*, și au descălicat în satul care poartă astăzi acest nume. Înainte de 1500, un *Ioan Gorovei* a fundat schitul. Acest Ioan a avut un fiu *Damian* și o fată căsătorită cu *Aprodul Arbore*¹⁴.

Logofătul *Vasile Gorovei*, **uricarul**, trăiește între 1610–1690; are un fiu *Gligoraș*, pârcaleb, căsătorit cu *Dochița*, sora monahului *Dosoftei Bârlăci*. Din acest *Gligoraș* mă trag și eu, cu o genealogie bine documentată¹⁵. Tot din Maramureș s-au coborât, în Ardeal, *Goroveeștii* de acolo. Unul din ei, *Christof Gorove*, și tatăl său *Ladislav*, au primit noblețea ungurească și, ca donațiune, o mare proprietate la *Gáttájá*, de unde și numele *Gorove de Gáttájá*.

Despre un cuvânt românesc, din Vâlcea: *goroveală*, se poate vedea o notiță în „Șezătoarea”, XI, p. 27, nota.

Scriveți-mi două cuvinte în chestia congresului.

Cu cele mai distinse salutări,

Artur Gorovei

Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

Fragmente din această scrisoare au fost publicate de Al. Bardieru, „Cu privire la Artur Gorovei”, în Clopotul, din 19 ianuarie 1969, Botoșani.

⁷ Narcis Crețulescu, *Istoria Sfintei Mănăstiri Gorovei din județul Dorohoi*, schițată de Arhiereul ~ din Sf. Mănăstire Neamțu 1897, Dorohoi 1898, 66 p.

⁸ Prima atestare documentară, azi cunoscută, datează din 1591–1592, când **Gorovei vistierul** este martor la două schimburi de sate, menite să întregescă satul Cârliگی (Neamț) – cf. *Documente privind istoria României*, XVI/4, București, 1952, p. 38, nr. 43. Un urmaș, Vasile Gorovei din Bărgăoani, îți va căsători o fiică (Iustina) cu Grigoraș Cârliگی.

⁹ Cf. C. D. Aricescu, *Acte justificative la Istoria Revoluției Române de la 1891*, Craiova, 1874, p. 224, nr. 3: „Acest ... Gorovei, sătean din Ilovița, din plaiul meu Cloșani”. Originalul se află azi în Arhivele Istorice Centrale, Colecția Muzeul Saint-Georges, III/7 și este datat **1815 aprilie 8**. Numele de botez lipsește.

¹⁰ Dumbrăveni (Sibiu).

¹¹ Familia Gorovei din Ardeal, cu o ramură în Budapesta. Azi mai există în Budapesta și, prin emigrări, în S.U.A. și Germania.

¹² A preluat numele familiei după ce a fost în stăpânirea lui Toader Gorovei, care l-a moștenit de la mama sa, Ilinca Vârnav. Satul timișorean nu l-am putut identifica.

¹³ Informație neverificabilă.

¹⁴ „Tradiția din bătrâni” nu are nici o valoare; ea a rezultat din obișnuita suprapunere necontrolată de informații reale, aparținând unor epoci diferite, presupunerii, conexiuni și interpretări ~~marzi~~. Întemeietorul schitului este în adevăr un Ioan Gorovei, dar nu „înainte de 1500”, ci pe la 1739. Și înrudirea cu familia Arbure a existat, dar nu în chipul și la vremea menționate în scrisoare, ci în secolul al XVIII-lea: până și la începutul veacului al XIX-lea, schitul Gorovei era în grija Zoiei Dumitriu, născută Arbure, urmașa familiei ctitorului (v. și aici, **Nr. 10**). Damian Gorovei nu a existat.

¹⁵ Până spre 1934, Artur Gorovei va ajunge la alte concluzii în ceea ce privește descendența sa din uricarul Vasile Gorovei.

2.

Folticeni, 26 decembrie 1926

Stimate părinte,

M-ai întrebat, cândva, dacă am ceva documente cu privire la mănăstirea Gorovei¹⁶. Atunci nu aveam. În vara asta, prietenul Ghiță Kirileanu a găsit, la un anticvar din București, un dosar întreg, care a aparținut familiei Stroici; el a cumpărat dosarul, mi l-a încredințat ca să-l citesc și l-a dat la Academie. În acest dosar sunt și două documente în care se arată precis cine și la ce an a făcut schitul Gorovei.

Acest Ioan Gorovei, căpitan, este un străbun al meu și dacă poate studiezi istoria mănăstirii și ai nevoie și de arborul de familie al fondatorului schitului, aş putea să ți-l¹⁷ dau.

În toamna asta, am fost la mănăstire și am aflat că ai răsfoit toate cărțile vechi și ce s-a mai aflat pe acolo și ai copiat toate însemnările. Dacă ai fi dispus să mă lași să copiez și eu pe acele privitoare la familia mea – dacă vor fi –, aş veni la Dorohoi, pentru câteva ceasuri.

Cu ocazia aceasta, te rog să primești sincere felicitări pentru sfintele sărbători.

Al Sfinției Tale devotat,

Artur Gorovei

Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

Fragmente din această scrisoare au fost publicate de Al. Bardieru, „Cu privire la Artur Gorovei”, în Cîmpotul, din 19 ianuarie 1969, Botoșani.

3.

Folticeni, 23 ian[uarie] 1931

Stimate părinte,

În interesantul Dv articol din „Lumea”, despre eroul lui Creangă¹⁸, spuneți că din generația lui Isaia face parte și catehetul Ioan Grigorescu, de la Folticeni.

Eu am avut profesor pe catehetul Vasile Grigorescu, și spun unii¹⁹ că acesta ar fi fost profesor lui Creangă la „fabrica de popi” din Folticeni.

Lucrul acesta mă interesează, dacă acel catehet se numia Ion, cum arătați Dv, sau Vasile, acel pe care l-am cunoscut eu. Ca unul care ați avut înaintea ochilor documente pe baza cărora scriți, sunteți în măsură să mă lămurii. V-ași fi recunoscător dacă mi-ați spune de nu cumva este o greșeală: Ion în loc de Vasile.

Ce mai faceți cu revista²⁰ ?

Primiți, vă rog, cele mai distinse salutări.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Părintelui Econom D. Furtună // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 24.IAN.1931”; cea a oficiului de destinație, mai neclară, poate fi reconstituită: „DORHOI 26.IAN.1931”.

4.

București, 6 april 1933

Mult stimat părinte,

În scopul complectării arborelui genealogic al familiei, am venit în București, să-l văd pe vărul meu Costică Gorovei²¹, la care era o lădiță cu documente de ale familiei. Îmi spune că le-a trimes

¹⁶ În legătură cu preocupările ambilor cărturari privind istoria Mănăstirii Gorovei se află scrisoarea adresată, în aceeași perioadă, preotului Constantin Ciocoiu din Dorohoi (Anexa I).

¹⁷ Corectat peste „Vi-l”.

¹⁸ Este vorba, desigur, despre articolul „Alte note despre eroul lui Creangă: Popa Duhu”, apărut în ziarul ieșean Lumea chiar în acea zi (23 ianuarie 1931).

¹⁹ Cuvintele „spun unii” subliniate de destinatar și adnotate marginal: „Nu că «spun unii», ci – chiar a fost ! Ec. Dr. D. Furtună”. Pe fața c.p., altă precizare (care probabil a fost transmisă și în răspunsul către Artur Gorovei): „Ioan este preotul de la satul Râșca jud. Folticeni; † prin 1919 de vreo 90 de ani. Fost acolo preot vreo 70 de ani. V[asi]le – este catehetul”.

²⁰ Revista Tudor Pamfile, întemeiată (1923) și editată de preotul Furtună, își încetase apariția în 1928.

²¹ Constantin P. Gorovei († 1937), din ramura băcăuană a familiei, era de fapt unchi (de văr primar) al lui Artur Gorovei (cum spune și acesta însuși, în scrisoarea publicată aici sub Nr. 10); diferența mică de vârstă îi făcea să se socotească veri. Nu a avut copii.

fratelui său Ernest²², la Radomirești, jud. Bacău²³, anume ca să le pot cerceta eu. După Paști mă voi duce la Radomirești și apoi vă voi trimite ceea ce cred eu că va fi definitiv.

Am cercetat astăzi la Academie un manuscris de al lui Ioan Gorovei (bunicul meu) și l-am convins și pe DI Tuducescu²⁴ că în Catalogul manuscriselor publicat de Academie sânt erori grave. Vă voi spune multe când ne vom întâlni.

Cu cele mai prietenești salutări,
Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „D-lui Iconom Dr. D. Furtună // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „BUCUREȘTI 6.IV.933”; cea a oficiului de destinație, mai neclară, poate fi reconstituită: „DOROHOI 8.APR.933”.

Un fragment din această scrisoare a fost publicat de Al. Bardieru, „Preocupări genealogice la Artur Gorovei”, în Cîmpul, din 26 octombrie 1969, Botoșani (cu indicația că ar fi fost adresată „unui bun prieten de la Piatra”).

5.

<fără dată>

Precum ca să se știe că Artur Gorovei a murit

În revista parisiană „Mercure de France”, No. 835 din 1 april 1933, marele savant A. Van Gennep scrie:

„L'Académie Roumaine a décidé de reprendre le flambeau tombé lors de la mort de l'excellent folkloriste Arthur Gorovei, fondateur et directeur pendant trente-huit ans de la revue de folklore *Seza-toarea*, et de publier un *Anuarul Arhivei de Folkloor*, sous la direction de Ion Muslea, à Cluj. Le tome I contient sept articles, une bibliographie du folklore roumain pour 1930 et un rapport sur «l'activité de l'archive»”.

A. VAN GENNEP

Între cele 7 articole din Anuar, primul este al lui Gorovei.

S-ar putea scrie ceva hazliu despre această moarte²⁵.

Mult stimată Părinte, pentru ca să puteți utiliza materialul c<e am cu>²⁶ privire la Dorohoi și să pot și eu să cercetez materialul ce aveți cu privire la Goroveești, mă bate gândul să vin cu ale mele la Dorohoi, să mă găzduiți câteva zile și împreună să descoasăm vechiturile. Ar fi bine așa ? Venirea mea acolo ar fi să o fixez când îmi va veni mai îndemânos.

Până atunci, salutările mele cele mai prietenești.

Artur Gorovei²⁷

Cartă poștală, adresată „D-lui Iconom Dr. D. Furtună // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 26.IV.933”; cea a oficiului de destinație, mai neclară, poate fi reconstituită: „DOROHOI 27.APR.933”. Adnotarea destinatarului: „Primit azi 27 aprilie 1933”.

6.

Folticeni, 30 april 1933

Mult stimată Părinte,

În privința mănăstirii Coritnița, am rugat pe un prieten din București să-l întrebe pe Părintele

²² Ernest P. Gorovei († 1941), mort fără urmași.

²³ Credincierul Constantin Gorovei a intrat în satul Radomirești în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, prin căsătoria cu Maria (Beldiman ?); acolo s-a născut, pe la 1782, fiul mai mare, Ioan Gorovei, autorul ramurii dorohoiene, bunicul lui Artur Gorovei – cf. Alexandru V. Perietzeanu-Buzău, „Vidomostie de boierii Moldovei aflați în țară la 1829 (II)”, în AG, I (VI), 1994, 3-4, p. 307, nr. 30: „născut în satul Radomireștii, de 47 de ani, fiul credincierului Costandin Gorovei; locuiește în târgul Dorohoi”. Ajuns până la rangul de ban, Ioan Gorovei a murit de holeră la 28 iulie 1848 și a fost îngropat la Mănăstirea Gorovei.

²⁴ Iuliu Tuducescu († 1947), caracterizat de N. Iorga drept „vechi și merituos funcționar al Academiei” (al Bibliotecii Academiei Române), este o personalitate pe nedrept uitată. A lăsat publicații, puține dar foarte valoroase, de documente și studii întemeiate pe documente.

²⁵ Text dactilografiat.

²⁶ Reconstituire după context; o pată de tuș din ștampila dorohoiiană face ilizibile literele respective.

²⁷ Text manuscris, pe aversul cartei postale.

Nae Popescu²⁸ și primesc răspuns că, după cum crede Dsa, mănăstirea] ar fi – sau ar fi fost – în Ucraina [sic !], dar că va mai cerceta.

În revista „Arhivele Basarabiei”, ultimul număr (An. IV, No. 2, aprilie-iunie 1932), pe care-l primesc astăzi, găsesc la pag[ina] 96 jos, următoarele: „La schitul Gorovei erau încă monahi ruși la 1811 noembrie (dosar No. 1/1811, fila 301)”. Este vorba de dosarele din arhiva Kișinăului²⁹.

S-ar putea bănuî că se găsesc și alte informații, despre schit, în acest dosar. Cum ați putea să-l cercetați decât mergând la Kișinău ? Eu încă nu am fost prin meleagurile acelea. Nu v-ar ispiti o călătorie până acolo ? Parcă m-ași prinde și eu tovarăș cu Dv, dacă nu ar fi să cheltuesc prea mult. Tot am eu de gând să vin la Dorohoi, cum v-am scris; atunci ne vom pune la cale.

În așteptare, vă trimet cele mai bune încredințări de devotament și de prietenie.

Artur Gorovei

Cartă poștală, adresată „D-lui Iconom Dr. D. Furtună // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 1.V.933”; din cea a oficiului de destinație, mai neclară, se poate distinge: „DOROHOI ... MAI 933”. Adnotarea destinatarului: „Am răspuns azi 3 mai 1933”.

7.

Folticeni, 5 iunie 1933

Mult stimată Părinte,

Am primit scrisoarea Dv și încă nu pot să fixez data când voi veni în Dorohoi. Zilele trecute am fost la Cernăuți, mâne mă duc la Iași, fără să știu nici eu în ce zi anume voi fi liber. În orice caz am să vin. Un prieten mi-a spus că ar fi cetit, într-un ziar din Dorohoi, o informație care vestește că voi ținea acolo o conferință, la odată ce se va anunța.

Să vie oare de la Dv informația aceasta ? V-ați gândit la așa ceva ? Dacă, în adevăr, ați avea asemenea intenții, nu aș putea să vă refuz, și s-ar putea combina lucrurile așa ca să fie satisfăcute toate cerințele. O conferință pentru o instituție culturală oarecare, sau de binefacere, la care s-ar putea lua și o taxă de intrare.

Dacă vă hotărâți pentru așa ceva, să-mi spuneți cam pe când ar fi mai prielnică o asemenea conferință, eu vă voi comunica subiectul și veți aranja. Poate că ar fi convenabilă o dată în jurul hramului de la Mănăstirea Gorovei³⁰, unde poate că va veni și vărul meu Costică Gorovei din București.

Până atunci, vă trimet sincere și afectoase salutări prietenești.

Artur Gorovei

Arhivele Botoșani, *Fond personal Al. Faliboga*, nr. 510. Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

8.

Dorohoi, 1933 sept[embrie] 9

Iubite Domnule Gorovei,

Vă trimet – aici alăturat – cartea poștală de la Iași.

Câte amintiri nu Vă evoacă această carte poștală !

La biserica de lemn din satul Popeni (azi în jud. Botoșani), din apropierea imediată a Brăeștilor, am aflat zilele acestea această notiță, pe-o carte de ritual (*Triod*): „... în zilele prea înălțatului Mihai Racoviță voevod. ss) Grigore Gorovei”. E vorba, fără îndoială, de domnia a patra și ultima a acestui voevod (1741-1744), și anume 1744.

Așa rezultă din comparațiile ce am făcut între această inscripție și celelalte ce posed de la acest „*Gligoraș*” pârcălabul, pe care l-au luat tătarii – ziceți dv. – după 1712. Să notați, că el a venit de la tătarii; trăia și în 1744 și iscălea și „*Grigore*”, nu numai „*Gligorie*”.

Și că aceștia, pe atunci, aveau un rol idealist f. f. frumos în satele acestea!

Cu drag, al dv. vechiu,

Econ. dr. D. Furtună

Acta Gorovei. Cercetări despre familie (Corespondență). Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

²⁸ Preotul Nicolae M. Popescu (1881-1963), cunoscut istoric ecleziastic, membru al Academiei Române.

²⁹ Paragraful este marcat marginal cu patru linii și cu însemnarea „Import[ant]”.

³⁰ Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie).

9.

Dorohoi, 1933 noemvrie 28

Iubite și mult dorite Domnule Gorovei,

Am primit scrisoarea dv din 20 noemvrie a.c. și Vă răspund punct cu punct. Am fost la d[octo]rul Ferlievici din Suceava, chiar atunci îndată. Băietul a stat acolo la operație și apoi, după operație, a fost îngrijit vreo 2 săptămâni în sanatoriu. O îngrijire părintească.

Vă suntem mult recunoscători de sfatul și recomandăția dv. Decât, se ține slab bietul băiat, poate din pricină că l-am dat îndată în cl. I de liceu și ar fi trebuit să-l mai ținem acasă vreun an.

Asta ar fi prima veste de pe la noi: lupta lui Mărgeluș cu „suficienții” și „insuficienții” (mai cu seamă aceștia din urmă). Cu banii – și mai rău ! Nici până azi, dragă Domnule Gorovei, n-am pus mâna pe ei.

Acel domn Gusti va fi fost pentru alții bun, dar pentru mine – Dumnezeu să-l ierte !

De altfel, am lăsat lucrurile baltă, și n-am stăruit prin nimeni. Să văd – mi-am zis – oare, pe cale obișnuită nu se va da un răspuns cererii mele ? Ți-ai găsit !

Și așa, vă închipuiți dv starea sufletească a unor oameni cari au cheltuit vreo două milioane cu drumurile pentru o iluzie – și-au nimicit avutul în scopuri „bisericești ortodoxe”, și cari, la urmă, n-au un leu de cheltuială pentru scopuri culturale la care se încăpăținează încă a nu renunța. Față de mine, cei ai Bisericii au dovedit cu prisosință cine sunt și ce sunt și cât pot. Un caz mai tipic nu există ! Din cauza acestor împrejurări, lucrez foarte puțin.

Sunt omul care mai mult reflectez la problemele ce-mi sunt dragi, decât le aștern pe hârtie. Omul care începe multe și face foarte puține. Totuși, la monografia Goroveiului nu renunț. Dacă ați întocmit definitiv arborele de familie, Vă rog să mi-l comunicați, ca să nu-l dau pe acesta incomplet.

Vă alătur aici o notiță, aflată de mine la biserica din Buda-Mică, jud. Dorohoi:

„1789, ghenar 20. Într-o zi de sâmbătă, au răpăusat postelnicu[1] Gheorghie Gorovei”³¹. Biserica aceea este Holbănească. Trebuie să fi avut legături el cu Holbăneștii.

Ce aveam important la acel Gorovei care a fost răpit de tătari – eu V-am scris într-o scrisoare anterioară, demult: Vă atrag atenția, să vedeți dacă presupunerea mea este justă – că el s-a întors de la tătari și a mai trăit mult.

Urmăresc tot scrisul dv. E mare mângâiere pentru noi.

Scrisorile lui Matei Millo de la Paris vor fi, desigur, foarte importante³².

Pentru „Sezătoarea”, cu plăcere, am să Vă trimet ceva³³.

Din partea noastră, să fiți totdeauna încredințat de toată dragostea și admirația, dorindu-Vă sănătate și cărți cât mai multe.

Al dv. devotat,

Econ. dr. D. Furtună

Acta Gorovei. Cercetări despre familie (Corespondență). Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

10.

Botoșani, 2 ianuar 934

Stimate prietene,

De mult mă tot țin să-ți scriu, dar au intervenit câteva împrejurări care m-au făcut să amân. Una dintre cele mai puternice motive [sic !] a fost schimbarea guvernului³⁴. Mi se pare că faci o leacă de politică și, prin urmare – mi-am zis – toată gândirea și toată activitatea trebuie să-ți fie furate de politică. Acum, când am intrat în mersul curent al treburilor, te atac. Să vin la ale noastre.

Presupun că nu te-ai lăsat de monografia Mănăstirii Gorovei și eu te sfătuiesc să-i dai zor. Mi-ai spus că vărul meu (în realitate, moșul meu) Costică are intenția să o tipărească. Nu uita, însă, că el e un om trecut de 70 de ani. Arborul familiei l-am lucrat din nou, utilizând ultimele documente ce am descoperit de la alcătuirea aceuia pe care ți l-am trimes, și de care acel de astăzi se deosebește în unele

³¹ Despre această însemnare – Ștefan S. Gorovei, „Dialog epistolar Artur Gorovei – Constantin Gane”, în AMS, X, 2011, Botoșani, p. 230, nota 33.

³² Artur Gorovei le-a publicat în „Viața lui Matei Millo la Paris”, în Revista Fundațiilor Regale, I, 1934, 8 (august), pp. 313–353. Scrisorile fuseseră găsite în arhiva familiei Prăjescu de la Stolniceni-Prăjescu, în proprietatea Sultanei Dediu (fiica lui Iancu Prăjescu, unchiul matern al lui Matei Millo și destinatarul scrisorilor acestuia).

³³ Importantă mărturie în legătură cu proiectele de reluare a revistei de folclor. Cf. Ștefan S. Gorovei, „Reapariția revistei „Sezătoarea”: proiecte eșuate (1931–1950)” (în pregătire).

³⁴ În urma asasinării lui I. Gh. Duca la Sinaia (29 decembrie 1933), a devenit prim-ministru Constantin Angelescu, până la 3 ianuarie 1934.

precizări. Importantă este, pentru mine, filiația mea. Străbunicul meu Constantin (tata lui Ion, doroholaniul) este fiul lui Miron.

Am procedat în mod cronologic; am așezat fișele după anii indicați de documente, am găsit indicații sigure, în mențiuni care ar părea fără importanță pentru un alt cetitor al lor, și am descoperit adevăruri.

O pildă: Toader Scorțescu vorbește de *vărul* ei [sic!] Alexandru Isăcescu, *fiul Mariei, fata mătusei Catrina Gorovei*. Înainte de a cunoaște acest document, în arborul meu acest Alexandru Isăcescu era fiul unui³⁵ Grigoraș Isăcescu, dar nu era ginerele Catrinei Gorovei, ci a[!] unei fete a Catrinei, și atunci nu se putea, în ruptul capului, ca Toader Scorțescu (soțul³⁶ unei alte Marii a unei fete a Catrinei Gorovei) să fie văr (prin alianță) cu Alexandru Isăcescu. După filiația ce dădusem eu la început, ar fi urmat ca Constantin jicnicher, fiul Zoiței Dumitroaei, fata Paraschivei lui Ioniță Arbure (Paraschiva era soră cu Alexandru Isăcescu), ar fi urmat ca acest Constantin jicnicher, citat în documente ca trăind în 1808, să fie pe aceeași linie genealogică pe care sunt eu, care m-am născut tocmai în 1864, pe când el poate să fie, și este, pe aceeași linie cu tatăl meu, născut la 1831.

Lucrând și cu astfel de comparații, am ajuns la spița de astăzi, pe care am s-o și tipăresc, dar ca un provizorat, și am s-o trimet tuturor membrilor familiei cari mai trăiesc astăzi, pentru a afla de la dâșii date pe care ei le vor fi cunoscând, și nu le știu eu. Se înțelege că-ți voi trimite spița tipărită.

Acum altceva. Însemnarea cu iscălitura lui Miron Gorovei, de pe cartea de la biserica din Brăești, eu n-am copiat-o, pentru că ai dictat-o tânărului căpitan, și eu trebuia să o iau de la el, dar am uitat. Ia mai caută printre notiți, poate o găsești.

Mi-ai scris de o inscripție semnată de un Gorovei, pe care ai găsit-o într-o carte din altă biserică. Nu-mi spui nici numele cărții, nici data tipăririi ei, după cum nu-mi dai nici textul inscripției, nici data ei. De ce ești așa de zgârcit ?

Alta: îmi spui că Gorovei acel luat de tătari s-ar fi întors înapoi în Moldova, unde a murit. Probabil că știi aceste informații din vreun document publicat, pe care eu nu-l cunosc. Te rog, spune-mi numai unde să-l găsesc; mă interesează lucrurile acestea, și-ți cer ajutorul ca să pot să lămuresc toate chestiunile. Eu ți-am pus la dispoziție, cu toată inima, tot ce am avut și am adunat o viață întreagă, dorind să pot să-ți fiu de folos la studiile ce ai întreprins asupra Dorohoiului.

Am văzut anunțat că s-a tipărit, la Cernăuți, un volum cu documente bucovinene³⁷. Ar trebui să-l cercetezi, căci trebuie să fie în el multe informații despre unele familii doroholene. Mi se pare că te interesezi și de Tăutulești. Eu am <să>³⁸ scriu la Cernăuți, ca să mi-l pot procura.

Sunt în Botoșani de la 29 decembre și mai stau vreo două zile, așa că dacă vrei să-mi scrii, mă vei găsi acasă, la Folticeni. Se apropie ceasul 1 după miezul nopții. Îți zic „noapte bună” și te rog să transmiți Doamnei respectoasele mele sărutări de mână.

Devotat prieten,
Artur Gorovei

Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

Fragmente din această scrisoare au fost publicate de Al. Bardieru, „Preocupări genealogice la Artur Gorovei”, în Clopotul, din 26 octombrie 1969, Botoșani.

11.

Folticeni, 17 ianuarie 1934

Stimate prietene,

După ce am studiat din nou, cu multă atenție, colecția de documente, pe care o cunoști, dintre care unele nu erau cercetate când am alcătuit arborul de familie ce-l ai, am alcătuit unul nou, în care persoanele ce figurează sunt documentate destul de temeinic. Am tipărit acest arbore³⁹, și iată un exemplar. Am să-l trimet și membrilor din familie, câți mai sunt în viață, descendenți ai verilor mei

³⁵ Scris inițial: „unei Maria”; „unei” a fost corectat, iar „Maria” – tăiat.

³⁶ Scris inițial „fiul”.

³⁷ Teodor Balan, *Documente bucovinene, I (1507-1653)*, Cernăuți, 1933. Al doilea volum a apărut în cursul anului 1934, dar informația de la 2 ianuarie nu se putea referi la acesta !

³⁸ Omis.

³⁹ Avem, astfel, o dare mai strânsă pentru versiunea tipărită a acestei genealogii (cf. Ștefan S. Gorovei, „Dialog epistolar Artur Gorovei – Constantin Gane”, loc. cit., p. 230, nota 31): **prima jumătate a lunii** (aproximativ între 4 și 16) **ianuarie 1934**.

primari, pe care nu i-am pus în arbor, fiind înstrăinați de numele familiei Gorovei în a treia generație sub numele altor familii; am să-l trimet, ca să capăt de la ei informații genealogice: data nașterii, a lor, a soților lor, a copiilor lor, etc., ca în baza acestor informații să pot alcătui o ediție definitivă, cu toate indicațiile.

Dacă ai ceva cunoștințe genealogice despre ai mei, te rog sacrifică vreo câteva minute și scriemi-le. De asemenea, te rog arată-mi în ce anume documente pot să găsesc date asupra lui Gorovei, cel luat de tătari, despre care-mi spui că s-a întors înapoi în țară. Eu nu cunosc aceste documente – cum nu cunosc multe altele.

Sunt sănătos, și am avut, mai acum câțva timp, satisfacția să constat că sunt încă în stare să stau 12 ceasuri neîntrerupt la birou și să lucrez.

Dar tânărul nostru căpitan a fotografiat bisericuța din Brăești? Dacă da, pune mâna pe o fotografie și trimite-mi-o. La vară, am să mă pun pe cercetat și cu bisericile în care ai descoperit însemnări gorovești, pe care mi le dai în fragmente.

Ce mai lucrezi? Cum stai cu monografia Goroveiului?

Respectele mele Doamnei, și primește cele mai bune salutări prietenești.

Artur Gorovei

Scrisoare pe hârtie (desprinsă dintr-un caiet de tip *dictando*); plicul nu s-a păstrat.

12.

Folticeni, 13 oct[ombrie] 936

Stimate prietene,

În fine, am primit vești de la Costică Gorovei: e bolnav, picioarele și mâinile umflate, nu iese din casă și are cheltuieli mari cu boala.

Despre monografie, nu se arată dispus să deie fondurile necesare; s-ar părea că n-ar fi fâgăduit această contribuție. Despre schit, chiar dacă ar avea la dispoziție suma necesară, e de părere să se facă mai bine îmbunătățiri la schit, ceva chilii, etc.

Cum vezi, am pus-o de mămăligă – vorba ceea proastă.

Am citit articolul din revista Mitropoliei⁴⁰. Se cuvine o rectificare. O faci sau s-o faci⁴¹? Autorul e scuzabil; s-a călăuzit de lucrarea lui Narcis, nu cunoaște documentele ce am descoperit posterior.

Dacă va fi să vii pe la noi, ca să mergem la Mănăstirea Slatina, ar fi bine să mă înștiințezi cu câteva zile mai înainte, ca nu cumva să vii tocmai când nu voi fi eu acasă.

Am să scriu Dnei Steflea⁴² în chestiunea de care-mi pomenești.

Primește salutările mele prietenești.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „D-lui Dr. D. Furtună // Econom, Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 13.OCT.936”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 14 OCT 936”.

13.

O chestiune, încă nestudiată, care interesează cercurile folkloristice, este cea a simbolului în artele populare. Se cercetează, în special, dacă este obiceiul ca pe lucrurile de îmbrăcăminte, sau pe obiectele de podoabă ale sătenilor, să se puie anumite semne, adică simboluri. În înțelesul cercetărilor ce se fac, un simbol ar fi, de pildă, o cruce cusută pe suman, pe bondiță, pe cămeșă, sau aplicată pe căciulă, pe pălărie, ori pe inel, sau aninată la salba de la gâtul unei fete, simbol care, în mintea celui care-l poartă, ar închipui un mijloc de a fi apărat, bunăoară, de isprăvile Diavolului, care poate să-i aducă boli, ori să-i pricinuiască pagube în gospodărie. Altfel de semne s-ar pune, poate, cu gândul că ar aduce noroc aceluia care-l poartă.

Simbolul nu trebuie confundat cu emblema, semn care se poartă de membrii diferitelor asociații

⁴⁰ Articolul semnat de pr. C. Munteanu, în *Mitropolia Moldovei*, XII, 1936, 9.

⁴¹ „Rectificarea” a dat-o Artur Gorovei: „Despre Mănăstirea Gorovei”, în *Mitropolia Moldovei*, XII, 1936, 11, pp. 421–426. Cu toate acestea, poveștile puse în circulație de Narcis Crețulescu s-au bucurat în continuare și se bucură și acum de încrederea unor autori incapabili să se documenteze și să discearnă între basme și adevărurile istorice.

⁴² Foarte probabil Chrisantha Ștefleă, soția generalului Ilie Ștefleă, născută Mavrodin (cf. C. Gane, *Neamurile Mavrodinești din Țara Românească și Moldova și monografia familiei Ion Mavrodi vel hatman*, București, 1942, p. 122 și planșa genealogică *Mavrodineștii din Moldova*, II).

sau partide politice. Se întrebuințează oare, pe hainele ori pe podoabele unor persoane pe care le cunoașteți, oarecare semne cu înțelesuri de simboluri? Care sunt aceste semne și în ce scop se fac ele? Care este semnificarea acestor simboluri?

În interesul de a se aduna aceste informații, cu privire la țara noastră, pentru a fi comunicate Institutului Internațional de Cooperare Intelectuală din Paris, vă rog să binevoiți a-mi răspunde dacă aveți cunoștință de astfel de lucruri, iar de veți crede necesar să faceți astfel de cercetări, vă rog să aveți bună-tatea a-mi comunica și mie rezultatul lor.

Primiți, Vă rog, salutările mele cele mai distinse, odată cu mulțămirile mele anticipate, pentru concursul ce veți binevoi a-mi da.

Artur Gorovei

Folticeni, ianuarie 1937

Text tipărit pe o jumătate de pagină; adresa: „D-lui Dr. D. Furtună // Econom // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 4.FEB.937”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 5 FEB. 937”.

Marginal, însemnările lui D. Furtună: „Cordea”: „Roșu contra deochiului”; „Horbote: diferite simboluri”; „Ouă roșii idem”; „Culoarea preferată: alb”.

14.

Folticeni, 28 iunie 1937

Stimate amice,

Cred că vei fi aflat despre moartea vărului meu Costică Gorovei. Îl regret mult; era singurul ce mai rămăsese dintre acei cu cari aveam legături intime, din familie. Fratele său, Ernest, este inaccesibil, iar nepoții săi de frate⁴³ sunt îndepărtați; pe unu[l] chiar nici nu-l cunosc personal. Îl regret pe Costică, dar regret și faptul că văd aproape pierdută speranța de a ceti monografia Goroveiului, pe care cred că ai isprăvit-o.

Mă gândesc să faci o încercare pentru a o tipări: să te adresezi Mitropolitului Cernăuțului⁴⁴. Aud, despre el, lucruri așa de bune, încât nu văd imposibilitatea de a fi dispus Î.P.S.S. de a contribui la o lucrare așa de folositoare. O încercare nu ar strica.

Acuma să-ți vorbesc de altceva. Am de gând să vin în Dorohoi, să te smomesc să mergem împreună la Gorovei. Uite pentru ce: morții mei sunt împrăștiați; tata și o soră⁴⁵, în țințirumul de la Folticeni-vechi; mama și altă soră⁴⁶ la Focșani, nevasta mea⁴⁷ în țințirumul de la Tâmpesți. Eu n-am mijloace să construiesc un cavou, ca să-i adun pe toți; afară de asta, dacă mor eu, toate mormintele acestea vor fi părăsite. Mă gândesc să-i desrog pe toți și să li duc osemintele la Gorovei. Acolo, dacă se va putea, să le pun în capişte, unde sunt și osemintele bunicilor mei Ioan și Ana, și să ardă o candelă deasupra lor, ori să le îngrope și să li pun un grilaj bun de fier, pe care-l am⁴⁸.

Prietenul Părintele Chiticariu⁴⁹ este de părere că ar fi bine să realizez ceea ce gândesc și, pentru ca să știu dacă ași putea să îndeplinesc aceasta, cred că ar fi bine să vorbesc și cu Părintele Starețul de la Gorovei. Ce zici?

Eu sunt sănătos – după cum arată aparențele – și tot mai lucrez câte ceva. Am desiluzii, ca

⁴³ Al treilea frate, Petru P. Gorovei (1855–1909), a avut doi fii și o fiică: Georges Gorovei, Constantin Gorovei și Elena Modreanu; fiul celui dintâi, Călin, nu a avut copii, iar fiul celui de-al doilea, Alexandru, a avut o singură fiică (Gabriela Gorovei, n. 1937).

⁴⁴ Visarion Puiu, mitropolit al Bucovinei din 1935 până în 1940.

⁴⁵ Petru I. Gorovei (1831–1889) și fiica sa Clara (1857–1891), soția lui Christodor Gheorghiu. Mormintele lor au existat până în ultimul deceniu al veacului al XX-lea, când au fost desființate din inițiativa preotului paroh.

⁴⁶ Maria Gorovei (1835–1898) și Constanța (1866–1931), soția avocatului N. Rainu. Familia Rainu a locuit în Focșani.

⁴⁷ Elena Gorovei (1872–1918).

⁴⁸ Proiectul expus în această scrisoare nu a fost realizat, iar „împrăștierea” morților a continuat: Artur Gorovei a fost îngropat în cimitirul Bellu din București, fiul Sorin în cimitirul „Grădini” (nume care a înlocuit vechiul Tâmpesți) din Fălticeni, iar fiul Mircea a fost incinerat la București. La începutul anilor '90, am încercat să duc la îndeplinire acest proiect, care însă nu a fost agreat de autoritățile ecleziastice competente. Din mai 1998, osemintele lui Artur Gorovei, precum și ale unora dintre înaintașii și urmașii săi, se odihnesc în cimitirul satului Bunești (în urma desființării abuzive a vechiului mormânt de familie din cimitirul „Grădini”).

⁴⁹ Preotul Iacob Chiticariu (1900–1975), figură foarte distinsă a clerului fălticenean, protopop al județului Baia, paroh la biserica catedrală Adormirea Maicii Domnului, prieten apropiat al lui Artur Gorovei și al fiului acestuia, Sorin Gorovei. Cu cel din urmă, avea să împărtășească, în 1960, arestarea și condamnarea în același proces politic. Cf. Pr. Leonida Gavrilescu, „Preotul Iacob Chiticariu”, în *MMS*, LI, 1975, 9–12, pp. 831–832; Cătălin Ciolca, *Cartea Fălticeniilor – de la A la Z*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, prefată de Grigore Ilisei, Iași, 2010, pp. 52–53,

totdeauna, mai primesc câte o copită, care mă lasă indiferent, și parcă tot aștept ceva nou, dar nu știu ce, și cu asta mi se strânge funia la par.

Doresc să te văd, să mai stăm la sfat, și te rog să primești cele mai prietenești salutări.

Artur Gorovei

Scrisoare pe hârtie; adresa pe plic: „Dlui Econom Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi”, cu însemnarea destinatarului: „Să răspund dlui A. Gorovei”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 28.IUN.937”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 29 IUN. 937”.

Anotare a lui D. Furtună, pe prima pagină: „**Mrea Gorovei**: unde-s oasele lor⁵⁰...”.

15.

Folticeni, 8 decembrie 1937

Dragă prietene,

Zilele acestea a fost Vârnava⁵¹ pe la mine și mi-a vorbit despre o scrisoare ce i-ai trimis, în care-i spui că faci o lucrare despre Neculai Istrati. Minunată ideie, dar te sfătuiesc să nu o tipărești până ce nu vei ceti și monografia mea despre Folticeni, care e pe isprăvite la tipar⁵². Vei găsi acolo informații absolut necunoscute din viața omului acestuia, care și pe mine m-a ispitit⁵³.

Dau în lucrarea mea o fotografie a monumentului ridicat de el, în întirimitul bisericii din Rotopânești: „Moldova plângând și depunând o coronă pe mormântul Unirei”. Statuia este și astăzi la locul ei, și iată o fotografie făcută de mine acum vreo 35 de ani. Dacă, pentru volumul ce pregătești, ai nevoie, ți-ași putea da și clișeu tipografic, pus în lucrarea mea.

Pe Neculai Istrati eu nu l-am cunoscut; am cunoscut, însă, foarte bine pe nevasta sa, Cucoana Bița⁵⁴, și pe cei doi fii ai ei: *Titus* și *Didi*, pe acest din urmă cred că-l chema tot Neculai. Cu numele *Istrati N.* îl găseșc în Anuarul Institutului Academic, în anii școlari 1875–76, elev începând cu secția II curs inferior (clasa II) și apoi în Institutele Unite (care încep din 1879), unde în 1879–80 este în secția Bacalaureat (clasa VII)⁵⁵.

Pe Didi l-am cunoscut în 1877; purta uniformă școlii, încins cu o lentă albastră și cu sabie îmbrăcată în piele. Era băiat frumos, nalt, voinic. Cred că a murit prin 1880. Vara venia la Rotopânești⁵⁶. Despre Titus trebuie să ai informații de la fiul său⁵⁷, de la care nu ai putut să capeți fotografia bunicu-său.

Cucoana Bița era femeie frumoasă, măreață; părul ei era complet alb ca laptele; altfel n-am cunoscut-o. Femeie frumoasă, era și aventuroasă. A avut multe dragoste, dintre care eu știu despre una lucruri interesante.

Nu știu unde a făcut cunoștință cu Nika (Eugen) Sunguroff, fiul unui militar rus stabilit în țară⁵⁸. Nika era bărbat frumos și înzestrat de Dumnezeu cu o voce de tenor prețioasă. Cucoana Bița s-a dus cu el în Italia, la Milano, unde Sunguroff a fost elevul lui San Giovanni, profesor apoi și al Elenei Teodorini⁵⁹. A făcut angajament la operă, și când trebuia să deuteze, a fost apucat de o boală de gât. Frica de a-și fi alterat vocea și dorul de țară l-au făcut să renunțe la arta lui, a venit în țară și a fost numit supleant la Tribunalul din Folticeni. Aici s-a însurat cu Clara, fata lui Boian (rudă cu cel din Botoșani⁶⁰). A murit.

⁵⁰ Au fost îngropați la Mănăstirea Gorovei următorii membri ai familiei: banul Ioan Gorovei († 1848), soția sa Anica (născută Morțun), fiica lor Agripina (căsătorită Scolari), fiul Nicolae Gorovei († 1886) și Grigore Gorovei († 1889) și două fiice ale celui din urmă, Natalia Tabără († 1900) și Victoria Cocută († 1903).

⁵¹ George Vârnava, proprietar la Spătarești, lângă Fălticeni, prieten al lui Artur Gorovei, interesat de istoria locală și de genealogie.

⁵² *Folticeni. Cercetări istorice asupra orașului*, Fălticeni, 1938.

⁵³ Artur Gorovei i-a dedicat studiul „*Biblioteca de la Rotopânești a lui Neculai Istrati*”, în *AARMSI*, s. III, tom. IX, mem. 12, 1940.

⁵⁴ Diminutivul *Bița* ascundea numele de botez Sevastia (Sevastița).

⁵⁵ Informațiile îi erau la îndemână lui Artur Gorovei, el însuși fost elev la Institutele Unite.

⁵⁶ Fiul omonim al lui Neculai Istrati a murit adolescent. Nemenționarea lui în testamentul tatălui (nefiind încă născut) a fost un motiv pentru atacarea actului!

⁵⁷ Edgar Istratty (1887–1967), vestit cântăreț de operă – cf. Ella Istratty, *De vorbă cu Edgar Istratty*, București, 1969.

⁵⁸ Eugen Sunguroff (1844–1897), fiul colonelului Nicolae Sunguroff (Singurov) – cf. Ștefan S. Gorovei, „*Integrare și asimilare în societatea românească: familiile Gheleme și Singurov*”, în *AG*, VI (XI), 1999, 1–4, pp. 266.

⁵⁹ Cf. Artur Gorovei, „*Teodor Teodorini. Documente și informații despre el și familia lui (I)*”, în *Arhivele Olteniei*, VII, 1928, 37–38, pp. 185–215; VII, 1928, 39–40, pp. 400–412; VIII, 1929, 41–42, pp. 43–61; VIII, 1929, 43–44, pp. 255–263.

⁶⁰ Referință la Teodor Boian (Boyan), pentru care v. Vladimir Șardin, *Din trecutul Botoșanilor. Figuri dispărute*, Botoșani, 1929, pp. 19–24.

În parcul din Rotopănești este și astăzi o masă de piatră, care se numește *masa amanșilor*, în amintirea aventurilor Cucoanei Biței.

Să-ți mai spun câteva lucruri, pe care n-ai cum să le afli.

Iată o genealogie a Cucoanei Biței.

Vasile Ciudin din Petiea (lângă Folticeni)

= 27 ghenar 1800 cu *Catinca*, fata Căpitanului Vasile Marcu din Bucovina.

† 1819 ian[uarie] 10

Are fii: Ștefan, Alecu, Matei necăsătoriți; Emanoil = cu o Racliș (Bârlad), Costache = Elena Albu; Anastasia = Cikiridik⁶¹ și Ion Ciudin, care are pe Bița Istrati și pe Costică = cu o Fotino (Câmpulung).

Ciudin e familie veche; Gheorghe Ciudin sârdarul din 1679 cred că e acelaș cu Gheroghiță Ciudin care în 1664 este dat frate cu *Flindor* armașul (Neculce, *Letopisești* III, p. 215, 228)⁶². Ultimul Ciudin, fiul lui Costache, trăiește; e Costică Ciudin, vestit jucător de cărți, cu rosturi la Casinoul din Sinaia. A avut și patru surori, din care cred că unele trăiesc.

Acum cred că-ți ajunge.

Îți trimet ultima mea lucrare: *Ouăle de Paști*. A tipărit-o frumos Academia⁶³, dar și eu am cheluit cam mulțisor cu adunarea materialului. Dacă ași fi crescut niște porci, cu banii aceia, ași fi fost mai în folos. Dar așa mi-i dat mie: să fac numai prostii.

Ce ai făcut cu Goroveiul ?

Dar cu metocul cum stai ? Am propus și eu să se facă un metoc al mănăstirilor noastre, la biseri-
cuța de lemn din Buciumeni, din cuprinsul orașului actual, dar mi s-a obiectat că nu-i ... în centru, e departe. Și noi avem două mănăstiri în activitate: Slatina și Râșca, și două schituri: Boureni și Preutești.

Și acum să închei, trimețindu-ți toată dragostea prietenească.

Artur Gorovei

Hârtia e din 1806. Un bătrân ca mine scrie pe hârtie și mai bătrână.

Scrisoare pe hârtie veche; plicul nu s-a păstrat.

Pe prima pagină, adnotarea destinatarului: „Primită astăzi Duminică 12 dech. 1937, de Sf. Spiridon, în convoiuri nesfârșite, evreimea de aici din Dorohoi mergea la Prefectură... dovadă că alegerele-s libere...”.

16.

Folticeni, 4 sept[embrie] 938

Dragă prietene Furtună,

Te cheamă „Furtună”, dar nu ești furtună; ești blând și aduci mulțămiri celorla cărora li scrii, din când în când. Scrisoarea de ieri mi-a adus multă alinare multor supărări pe care le îndur, ca un bun român.

Să-ți răspund la toate ce mi-ai scris.

Mulțămesc pentru notiță; mi-a mai dat-o un cunoscut. Să fiu al dracului dacă cunosc vreo Natalie din Ploiești, cu reminiscențe din Cernăuți și București. Zău că nu-s vinovat. De înainte de război, de câte ori am fost în București, cele mai de multe ori m-am întors înapoi în aceeași zi, iar la Cernăuți am fost așa de puțin, și nicăeri nu am cunoscut o Natalie, nu am făcut chef, și nu am nicio reminiscență. Mă mai întreb dacă sunt eu acel „ARTUR (Gorovei)”; pe mine mă cheamă Artur, dar Gg, nu Ga; s-ar putea să fie și un Ggovei, care să se cheme ca mine.

Cu Î.P.S.S. am mălit-o și eu. Am făcut campanie în gazete, pentru el, și mi s-ar fi cuvenit o cât de mică atenție. Iată cum mi s-a dat: moșia lui Sorin, Bunești, are biserică, și încă înainte de unirea cu Bucovina, buneștenii de dincolo veniau la biserica aceasta (nu⁶⁴ ei nu este biserică), unde servia preotul din Litenii Bucovinei. Acum patru zile, protoiereul nostru a predat biserica unui preot numit de la Cernăuți, biserica trecând la eparhia Bucovinei. Astfel, comuna Bunești este în jud. Baia, iar biserica face parte din jud. Suceava, în Bucovina. Asta se cheamă ... zi-i cum crezi.

Când se face o asemenea schimbare, eu cred că ar trebui consultați și proprietarii. Noi suntem

⁶¹ Anastasia Cichirdic a stăpânit în Fălticeni casa din strada Sucevei, devenită ulterior a familiei Octav Lovinescu (azi, Galeria Oamenilor de Seamă) și cu cheltuiala ei s-a adus și montat ceasul din turnul bisericii catedrale Adormirea Maicii Domnului.

⁶² Cei doi frați – Gheorghe Ciudin și Toader Flondor – erau fiii lui Pavel Albotă, astfel încât familiile Albotă, Ciudin și Flondor descind, toate trei, din trunchiul comun al vechilor Albotești: cf. Sever Zotta, „Obârșia familiei Flondor [1933]”, în *AG, VI* (XI), 1999, 1–4, pp. 1–10.

⁶³ Artur Gorovei, *Ouăle de Paști. Studiu de folklor*, în colecția „Studii și Cercetări”, vol. XXX, București, 1937.

⁶⁴ Greșeală, în loc de „la”.

trei proprietari *mari* în Bunești; prima biserică a fost de lemn, durată de străbunicul meu de pe mamă, Vasile Ciurea, care a și murit în Bunești, la 19 noiembrie 1828⁶⁵, acum o sută și zece ani. Nu m-a întrebat nimeni dacă eu consimt la această schimbare. Locuitorii, în mare majoritate, din care cei mai mulți sunt în Bucovina, au protestat, totuși Î.P.S.S. a acceptat și a schimbat biserica, parcă ar fi fost proprietatea lui, precum a făcut cu Mănăstirea Slatina, a căreia vie de la Cotnari a dăruit-o.

M-am gândit să-i scriu Î.P.S.S., dar m-am oprit; am un nepot frate la o mănăstire⁶⁶, și mă tem să nu-l deie afară.

Nu văd, însă, pentru ce nu a-i isprăvi *Istoria Goroveiului* și să o tipărești. Ai avut promisiunea lui Costică Gorovei să-ți tipărească lucrarea; eu ți-am scris să te grăbești, să i-o duci, dar a-i lăsat de azi pe mâine, și acum s-a isprăvit.

Nu citești „Chemarea”, și nu știi la ce faci aluzie. Ai să-mi spui când vei veni.

Kirileanu trebuia să trimeată, la 1 sept[embrie], manuscrisul cu operele lui Creangă. Am fost la el, i-am văzut lucrarea, dar nu-i ... *călinesciană*⁶⁷. Să avem răbdare până se va tipări⁶⁸, și cred că vom fi mulțumiți.

Esti năcăjit ? D'apoi eu ! Nu-ți mai spun necazurile mele, dar sunt mari, și mă rog lui D[umne]zeu să mă ție ca să le sufăr. Poate că atunci când vei veni, vom merge amândoi într-o sară la Hoisie⁶⁹, unde este un vin bun, și niște păstramă și mai bună, și mă voi răcori, povestindu-ți ce mă doare.

Lui Lică Stino am să-i spun chiar astăzi. E amărât, a fost înlocuit la liceu cu un alt profesor, și acum fulgeră și tună.

DI Vârnăv ? Ce mai face ? Nu știi; e veșnic pe drumuri, dar fără nici-o treabă. În cursul săptămânei a fost la Iași, la Cernăuți. Îi dă mâna, plătește numai 25 % la Căile Ferate.

Dar de ce să găzduiești la el ? El nu are casă în târg; stă la țară, la 4 km depărtare. Eu am unde să te culc, singur în o cameră bună, ba încă sunt 2 paturi de, mai știi și eu ce-ți vine în gând.

Te rog să te interesezi cum se găsește nevasta lui Mintici⁷⁰; și-a făcut vreo operație, e bolnavă, ce-i cu dâșii. Ți-o spune eu de ce mă interesez.

Și acum, te aștept cu nerăbdare, și te salut cu toată dragostea prietenească.

Artur Gorovei

La tip[ografia] Unirea, Brașov, a apărut un extras din „Țara Bârsei”: „Artur Gorovei”, de E. Ar. Zaharia. Conține și neadevăruri.

Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

Pe ultima filă, jos, adnotare D. Furtună cu creionul: „*lezerul*” – *ce a scris*?

17.

Dorohoi, 1940 ianuarie ...⁷¹

Mult iubite Coane Artur,

Cuvântul matale, îndeosebi pentru noi, este lege, este poruncă.

Iată, Vă trimit de îndată lămuririle cerute, și anume:

Mărturiile ce aveți de la Aglae Uhrinovschi⁷² sunt bune, exacte.

Cele scrise de I. Nădejde⁷³ – sunt false, neexacte.

⁶⁵ Eroare, repetată și în alte locuri; Vasile Ciurea a murit la 19 noiembrie 1798.

⁶⁶ Nicolae (Nicu) Gheorghiu (1882–1941), nepot de soră al lui Artur Gorovei, intrat în monahism la Mănăstirea Slatina.

⁶⁷ Probabil aluzie la cartea lui George Călinescu, *Viața lui Ion Creangă*, tocmai apărută la Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II” în iunie 1938 – cf. *Scrisori către Al. Rosetti (1916–1968)*, ediție îngrijită cu prefață, note și indice de Al. Rosetti, postfață de Vasile Nicolescu, București, 1979, p. 114, nota 1. În august, cartea a fost prezentată în revista *Viața Românească*.

⁶⁸ Volumul – Ion Creangă, *Opere*, ediție critică cu note, variante și glosar de G. T. Kirileanu – a apărut în editura aceleiași Fundații Regale în 1939. Din exemplarul trimis de Kirileanu lui Gorovei, se mai păstrează numai patru dintre foile de la început (fără copertă), cu dedicația: *Vechiului și statornicului prieten Artur Gorovei, mândria și cinstea Falticeniilor iubiți din copilăria mea. 18 mart 1939 G. T. Kirileanu*. La 31 martie 1938, Gorovei confirma lui Kirileanu că a primit și a citit „frumosul volum ce ai editat, *Opere de Creangă*” (G. T. Kirileanu, *Correspondență*, cit., p. 481, nr. 23).

⁶⁹ Stăpânul unei crâșme de pe ulița Rădășenilor (azi, strada Ion Creangă), vestită în peisajul fälticenean dintre cele două războaie și din anii imediat postbelici.

⁷⁰ Soția lui Vasile Mintici, Maria Tabără († 1947), era fiica Nataliei Tabără (născută Gorovei), vară primară cu Artur Gorovei.

⁷¹ Rupt.

⁷² Scrisoarea Aglaei Uhrinovschi, ale cărei „mărturii” sunt comentate aici, este reprodusă în **Anexa II**.

⁷³ În cartea sa *V. G. Morțun. Biografia lui și genealogia familiei Morțun*, București, 1923 (1924).

Al doilea, „biata mătușa Elencu” – nu înseamnă că i s-a întâmplat aceștea vreo nenorocire; ci <„biata” i s-74> a spus în sens de drăgălășenie moldovenească. De altfel, Aglae Uhrinovschi – un tip de moldoveancă inteligentă de pe vremea! – rostea acest cuvânt în fiecare minut.

Acum, să venim la amănuntele din scrisoarea matală.

Zoița a fost căsătorită cu Ioan Ciornei și au avut pe Gheorghie Ciornei (= azi, în Dorohoi, este strada cu acest nume, tocmai unde se găsește și vechea casă a Țintoarei – fiica lui Gh. Ciornei – numele ei era Elena Țintă și am cunoscut-o și eu) și pe Catinca, pe care a ținut-o Todiraș Bușilă75.

După moartea lui I. Ciornei, Zoița s-a măritat a doua oară cu Ilie Boian și a avut 3 fete:

1. Elencu – aceia care nu era săracă deloc ...76, căci a fost căs[ătorită] cu lordachi Cal[că]ntr[ă]ur de [la]77 Mihăileni și avea stare bună, și ...78 Vasile, Iancu, Grigore și Nicolae79.

... de la soțul ei.

„Biata” să fie – de păcate!

2. Maria80 („taca Marghioala”, după numele adevărat) a rămas nemăritată, era cam gheboasă. Sta în Dorohoi, în casele de pe str. Carmen Sylva81, vechi, azi ale dlui Cohal.

3. Zamfira căs[ătorită] cu Alecu Cuciuc.

Elena, căs[ătorită] cu D. Colescu, este cu totul altă persoană decât coana Elencu de mai sus; este nepoata ei: căci este fiica Zamfirei, căs[ătorită] cu Alecu Cuciuc.

Iată82:

D. Colescu, răzeș din Dorohoi, căs. Elena Cuciuc (fiică a Zamfirei și Alecu Cuciuc), care stăteau în casele azi ale avocatului Bălănescu (peste drum de Tribunal[ul] Dorohoi) [au avut pe:] → Gheorghie, căs. Maria Negură, Darabani, sora ministrului M. Negură

→ Șerban (Savin în monahism, făcut călugăr la schitul Buluc în Putna; iar azi la m[ănăstir]ea Slatina)

→ Costică (Hudești, Dorohoi, gospodar)

→ Lucreția (Galați), căs. V[asi]le Coca, funcționar P.T.T.

→ Maria, căs. cu dl Vasile Cornescu, institutor Dorohoi (†1948 într-un sat din jud. Ialomița);

și:

→ Gh. Cuciuc, căs. I cu Balașa Morțun, fiica lui V[asi]le Morțun din Budenița [au avut:]

→ Fiică, căs. Străjescu

→ Fiică, căs. Volcinschi

→ Alecu (vezi-l mai sus !83)

Gheorghe [Cuciuc] căs.[a doua oară] cu o poloneză, Ecaterina... Vai de ea ! A fost spânzurată , în 184784 !!!

74 Rupt.

75 Corect: Buzilă – cf mai departe, scrisoarea Aglaei Uhrinovschi. Pentru familia Buzilă – Ștefan S. Gorovei, „Miscellanea genealogica (II)”, în *AllAXI*, XXIII, 1986, 1, pp. 443–447 și idem, „Circulația „Herodotului” de la Coșula: explicații genealogice pentru un fenomen cultural”, în *AG*, V (X), 1998, 3–4, pp. 165–169. Numele a doi dintre membrii ei – Vasile Buzilă (1689–1746) și fiul său, Enache Buzilă († 1772/1774) – sunt de regăsit în realizări culturale ale veacului al XVIII-lea: compilarea *Cronicii paralele* (Iași, 1733) și copierea traducerii românești a *Istoriilor* lui Herodot (Iași, 1746). Pentru acestea, v. și Ștefan S. Gorovei, *Între istoria reală și imaginar. Acțiuni politice și culturale în veacul XVIII*, Iași, 2003, pp. 167–141, 231–236.

76 Rupt.

77 Precizarea „Calcăntrăur de la” scrisă printre rânduri. Unul dintre membrii familiei Calcăntrăur a stăpânit Bălinești, cu biserica ridicată de marele logofăt Ion Tăutu (1499).

78 Marginal: „când era capitală, urm[ătorii] copii:”.

79 Ultimul nume este adăugat și sub rând.

80 Rupt; numele adăugat ulterior, deasupra rândului.

81 Adăugat ulterior, sub rând: „Carmen Sylva (= azi se numește str. Ilie Pintilie)”.

82 Urmează trei spițe genealogice, pe care le transcriu într-o formulă mai comodă și mai economicoasă. Precizările din parantezele drepte îmi aparțin.

83 „Mai sus” înseamnă pe pagina următoare, sus !

84 Cumplita tragedie a fost povestită de George Sion, în *Frații Cuciuc*. Foarte violent, bătrânul Gheorghe Cuciuc își teroriza familia și era bănuț că și-a omorât soția, mamă a doi fi, care s-au unit cu a doua lui soție și l-au ucis. Crima a fost descoperită târziu și cei trei au fost condamnați la moarte prin spânzurătoare (1847): băieții au fost executați la Iași, iar soția la Dorohoi (George Sion, *Versuri. Suvenire contimpurane*, I, ediție îngrijită de Radu Albala, București, 1973, pp. 135–199). Originea turcească a familiei, relatată de Sion, pare neveridică. Un document din 1838 (privind stabilirea hotărâului moșiei Dorohoiului) îl menționează pe „fostul supus rosienesc Gheorghe Cuciuc”, trăitor la 1832 – Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, XII (*Dorohoiul. Studiu și documente*), Iași, 1924, p. 37. Și familia Cuciuc, și familia Uhrinovschi ar merita cercetări amănunțite.

Alecu Cuciuc căs. Zamfira [au pe]

→ Aglae, căs. Nicu Uhrinovschi, Portăr[el ?] Doroh[oi]⁸⁵⁸⁶ patru ani... E[?] a murit repede.

[Copiii Aglaei Uhrinovschi:]

→ Petru, gazetar, † otrăvit, după Marele Război. A fost căs. de 2 ori. Are copii prin București.

→ Eugen, avocat, azi în București

[Fiul lui Eugen Uhrinovschi]

→ Wilhelm (Puiu), magistrat în Dorohoi

Am răspuns, iubite Coane Artur, la toate „gâcitorile” puse de mata.

Gâciți acum și Dv (mata și Lică⁸⁷ al nostru, scriitorul atât de merituos și harnic): de ce oare ... mi-am dat eu demisia din postul de Inspector⁸⁸ ?

Dacă-ți gâci, bine-ți ști - și eu mult, tare mult Vă voi iubi...

În ziua când am primit răvașul matală, atunci s-a întâmplat „demisiunea din inspecțiunea” subsemnatului...

Comunicați vestea și amicilor mei Stino⁸⁹ și fiți încredințați că, de-a fi o pace-n țară, noi, astfel, ne vom vedea mai bine și mai des !

Cele cuvenite simpaticului sublocotenent Sorin⁹⁰, de la Artileria Grea !

Vă doresc din toată inima și nu mă uitați, c[oane] Artur,

devotat și sincer

Pr. D. Furtună

Acta Gorovei. Cercetări despre familie (Corespondență). Scrisoare pe hârtie; plicul nu s-a păstrat.

Această scrisoare poartă urmele unor distrugerii și reparații. Bănuiesc că a fost găsită de Artur Gorovei între multele hârtii răvășite (prin magazii, sură, garaj etc.) în timpul absenței din 1944–1945, reparată și lipită în volumul de corespondență privind cercetările de istorie familială. Este posibil că, la un moment dat, părintele Furtună însuși a avut-o sub ochi și a încercat să împlinească lipsurile, scriind printre rânduri. Data acestei „restaurări” poate fi dedusă din două adnotări: în una se precizează că strada Carmen Sylva „azi se numește str. Ilie Pintilie”, iar în alta se dă anul 1948 pentru moartea unei persoane. Deci completările ar data din anii 1948–1950.

18.

Folticeni, 6 mai 1940

Dragă prietene, ești vinovat că știi așa de multe, ca să te plictisim, cu întrebări, noi cei cari nu le știm. Iată două întrebări. Mănăstirea Slatina a avut trei metoace: schitul *Unsa*, pe moșia *Horgeștii*, jud[eu]l⁹¹ Hârlăului; schitul *Broșteni*, ținutul Sucevei (Broșteni pe Moldova, nu cel de pe Bistrița) și biserica *Sf. Dumitru Balș*, din Iași. În nici un dicționar (nici cel arheologic al lui Lecca⁹²) nu găsesc *Unsa* și *Broștenii* și nici moșia Horgești. Ce știi despre ele ? Unde ași putea găsi ceva informații ? *Unsa* o găsesc pomenită, ultima dată, la 1846.

Ce zici, îmi dai ceva despre ele ?

Acum alta.

Istoria Mănăstirii Gorovei eu cred că s-ar putea tipări sau de Academie, sau de Fundațiile culturale din București. Am fost la Academie, am vorbit cu DI Rosetti⁹³, care mi-a spus despre interesul pe care-l prezintă monografiile, și cred că monografia Goroveiului ar fi publicată în colecția „Studii și

⁸⁵ La ambele cuvinte lipsesc ultimele litere, hârtia fiind ruptă.

⁸⁶ Rupt.

⁸⁷ Profesorul Aurel George Stino (1900–1970).

⁸⁸ Preotul Furtună a deținut calitatea de *inspector general al învățământului seminarial* de la 15 ianuarie 1938 până la 1 ianuarie 1940 – cf. *L-au cunoscut pe Dumitru Furtună*, cit., p. 288. La Eugen D. Neculau, „*Profesorul cărțurilor Dumitru Furtună*”, în loc. cit., p. 618, se află data de 15 ianuarie (cu o eroare tipografică: „a deținut-o de la ...), corectată în *L-au cunoscut pe Dumitru Furtună*, p. 181 („a deținut-o până la ...).

⁸⁹ Tatăl, George Stino, și fiul, Aurel George Stino, amândoi profesori de limba franceză.

⁹⁰ Fiul mai mic al lui Artur Gorovei, probabil chemat în concentrarea care va începe la 1 februarie 1940!

⁹¹ Eroare, în loc de ținutul. Respectiva unitate administrativ-teritorială a fost desființată în prima jumătate a secolului al XIX-lea, înainte de generalizarea termenului *județ*, uzual în Muntenia.

⁹² O. G. Lecca, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, București, 1937.

⁹³ Generalul Radu R. Rosetti (1877–1949), conservatorul Bibliotecii și Colecțiilor Academiei Române.

cercetări". Dacă o ai gata scrisă, eu aș putea întreba pe Dl Lepădatu⁹⁴ dacă o admite și, în caz negativ, să mă adresez la Fundație, Dlui A. Rosetti⁹⁵.

Ce spui ? Nu te ispitește propunerea mea ?

Dacă va fi să vin la Dorohoi, ca să te văd, trebuie să ții în taină, căci nu aș vrea să se afle că sunt acolo, ca să nu fiu nevoit să mă duc și pe la alții.

Cu toată dragostea prietenească,

Artur Gorovei

Arhivele Botoșani, *Fond personal Al. Faliboga*, 511.

Cartă postală, adresată „D-lui Dr. D. Furtună // Econom // Dorohoi”.

În stânga sus, adnotare Furtună: *În „Cuget Clar”, IV, 43, scrie N. Iorga: „Un nou poet: d. Gh. A. Cuza”.*

19.

Folticeni, 11 iulie 1940

Iubite prietene,

De mult nu mai știm nimic unul de altul; primejdiile vremilor prin care trecem parcă ne ar fi înstrăinat. Cu toate acestea, noi de aici, adică Stino și cu mine, vorbim des, cu dragoste, despre Dta.

Am o nevoie, și m-am gândit că ești singurul care poți să mă ajuți. Nepoata mea, Mya, fata lui Mircea, a trecut bacalaureatul și trebuie să se ducă la un cămin, în București, dar se cere să facă de pe acum cererea, ca să fie sigură că va obține locul. Îi trebuie și actul de naștere; acel depus la liceul din Botoșani se zice că ar fi la Inspectorat, la Iași. De aceia, vreau să-i scot un alt exemplar, ea fiind născută în Dorohoi, la 21 iulie 1921 – are fata 19 ani.

Te rog scoate-i actul și mi-l trimete.

Alătur timbrele necesare, și te rog să mă ierți de supărarea ce-și fac, dar n-am cui să mă adresez.

Cred că ai aflat cîntea ce mi s-a făcut la Academie, unde am fost ales membru ... *de onoare*⁹⁶. Am primit o scrisoare de la Sextil Pușcariu⁹⁷, care m-a propus. Ce zici de această cinste care mi s-a făcut ? Eu nu am cerut-o⁹⁸ și nici mi-a trecut prin minte că s-ar putea să fiu pus alături cu Regele și cu Patriarhul – precum spune Ionel Simionescu⁹⁹.

Să știi, Domnule, cu cine ai de a face !

Și acuma, dorind să vie mai degrabă vremea ca să ne mai vedem, te rog să primești cele mai prietenești salutări.

Artur Gorovei

Arhivele Botoșani, *Fond personal Al. Faliboga*, 512.

Scrisoare pe hârtie. Pe prima pagină, adnotare D. Furtună: *Adresa: // Părintelui Dr. // D. Furtună // Dorohoi.*

20.

Folticeni, 29 (oiem)bre 941

Iubite prietene,

De atîta vreme nu mai știm nimic unul despre altul, parcă am trăi în alte continente. Am auzit, de la unii și alții, că nu ești tocmai bine, că suferi de ochi; eu mă rog lui Dumnezeu să te vindeci cât mai

⁹⁴ Alexandru I. Lapedatu (1876–1950) era, la acea vreme, Secretar General al Academiei Române.

⁹⁵ Alexandru Rosetti (1895–1990) era atunci directorul editurii Fundației pentru Literatură și artă „Regele Carol II”.

⁹⁶ Artur Gorovei a fost ales membru corespondent al Academiei Române la 28 mai 1915 și proclamat membru de onoare la 25 mai 1940.

⁹⁷ Sextil Pușcariu (1877–1948) a fost cel care, în ședința din 25 mai 1940, a citit propunerea de alegere a lui Artur Gorovei ca membru de onoare. Propunerea era semnată și de M. Sadoveanu, Nichifor Crainic, Lucian Blaga, I. Petrovici, D. Gusti, G. Petrașcu, N. Bănescu, Th. Capidan și Liviu Rebreanu (*Analele Academiei Române. Desbaterile*, LX, 1939–1940, București, 1941, p. 158).

⁹⁸ În vechea Academie Română nu se intra pe bază de cerere și de dosar, cum se procedează în zilele noastre, ci la propunerea membrilor secțiilor, pe atunci, numai trei (literară, istorică și științifică), spre deosebire de cele multe ale noii Academii Române).

⁹⁹ Ion Simionescu (1873–1944), geolog și paleontolog, membru al Academiei Române. Era căsătorit cu Matilda Grecinschi, vara primară a lui Artur Gorovei.

curând, ca să putem sărbători înfrângerea totală a bolșevismului.

Ce ai făcut cu monografia Mănăstirii Gorovei ? Eu mă gândesc să ți-o tipăresc, dacă mi-ai trimite-o; dacă nu o voi tipări în volum deosebit, am o revistă bună care să o tipărească¹⁰⁰ și să-ți dea 100 exemplare din broșură. Ce zici ?

Mâne duminică, fac parastas de 6 luni de la moartea unui nepot¹⁰¹ care a stat câțva timp la mine, și cu această ocazie fac și parastatul e un an de la moartea lui Iorga și de 3 zile de la moartea nevastei lui¹⁰². Nu am invitat pe **nimeni**¹⁰³, nici chiar pe foștii lui prieteni; îl fac pentru odihna sufletelor lor, și voi fi eu singur și corul lui Sorin, fiul meu.

Îți doresc sănătate și voe bună.

Artur Gorovei.

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dim. Furtună // Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 30.NOV.941”; cea a oficiului de destinație lipsește. O ștampilă mică, dreptunghiulară: „CENZURAT // FĂLTICENI // No. 9”.

21.

Folticeni, 9 iulie 942

Iubite prietene,

Mi-a părut foarte rău că nu am putut să vin la Dorohoi, ca să mergem împreună la mănăstire; tocmai la 24¹⁰⁴ am avut un apel contra impunerii la fisc a moșiei prietenului meu Dim. G. Maxim, fost președinte la Curtea de Apel din București, care mi-a trimes procură, și nu am putut să-l las. Aud că Î.P.S.S.¹⁰⁵ te-a vizitat, și aceasta mi-a făcut mare plăcere. Tot sper eu că în vara asta voi veni la Dorohoi.

Până atunci te rog să primești călduroase prietenești salutări.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 10 IUL 942”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 12 JUL 42”. O ștampilă mică, dreptunghiulară: „CENZURAT // FĂLTICENI // No. 16”. Ștampila expeditorului: „ARTUR GOROVEI // FOLTICENI”.

22.

Folticeni, 23 apr[ilie] 943

Dragă prietene,

Am citit scrisoarea către Lică. Despre acel Stamati, de care mă întrebi, nu știu nimic, nici măcar ce a fost. Am avut, în veacul trecut, o rudă care se numea Stamati, era din Folticeni, vor fi vreo sută de ani de atunci, dar nu știu al cărui Stamati era, nici cu ce se ocupa. Copii nu a lăsat.

Eu acum sunt sănătos, dar tare supărat. Îți voi spune altă dată pricina. Mai lucrez, din când în când. Să urmărești numărul viitor din revista „Viața Basarabiei”, în care dau la iveală un scriitor basarabean necunoscut¹⁰⁶, din 1807, la Odesa, care a tradus, din franțuzește, un poem al unui poet englez, Alexandru Pope¹⁰⁷, de prin veacul 17, intitulat „Cercare asupra omului”.

Te felicitiez de Sfintele Paști. Arată respectele mele Doamnei. Tare mi-i dor de Dv, și sper să vin în vara asta să vă văd și să mă duc și la mănăstire. Cu toată dragostea,

Artur Gorovei

¹⁰⁰ Artur Gorovei se gândea, probabil, la revista *Păstorul Tutovei*, la care colabora în acea vreme.

¹⁰¹ Nicolae Gheorghiu – cf. *supra*, nota 66.

¹⁰² Apăsător, probabil, de amintiri, Gorovei a scris despre acest parastas și lui G. T. Kirileanu, în aceeași zi – cf. „*Din cronica unui veac. Documente inedite (1850–1950)*”, cit., p. 254. V. și Ștefan S. Gorovei, „*Trei scrisori ale Ecaterinei N. Iorga*”, în *AMS*, X, 2011, Botoșani, p. 195.

¹⁰³ Cuvânt subliniat cu două linii.

¹⁰⁴ 24 iunie, ziua hramului Mănăstirii Gorovei.

¹⁰⁵ Probabil Irineu Mihălcescu, Mitropolit al Moldovei din 1939 până în 1947.

¹⁰⁶ Artur Gorovei, „*Un scriitor basarabean necunoscut*”, în *Viața Basarabiei*, XII, 1943, Chișinău, pp. 341–350 (articol nemenționat de Loretta Handrabura, Artur Gorovei. *Studiu monografic*, Chișinău, 2007). Traducerea era semnată doar K. Ioan K., ceea ce l-a determinat pe Artur Gorovei să propună identificarea traducătorului cu Ioan Kazimir; ulterior, s-a dovedit că traducerea aparținea lui Ioan Cantacuzino (1757–1828) – cf. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, pp. 147–148 (articol redactat de Florin Faifer).

¹⁰⁷ Alexander Pope (1688–1744), poet englez.

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Furtună // Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 24 APR 943”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 28 APR 43”. Se vede și ștampila oficiului (de tranzit ?) „BOTOȘANI 27 APR 43”. O ștampilă mică, dreptunghiulară: „CENZURAT // FĂLTICENI // 1”. La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Regele Mihai I, 271 // Folticeni”.

23.

Folticeni, 1 april 1948

Iubite Părinte Furtună,

Îmi aduc aminte că, odinioară, ți-am scris în versuri, din Cotnari¹⁰⁸; acum sunt mai bătrân ca atunci, dar tot am să mă încerc să-ți scriu, în curând, în versuri. Deocamdată muza mă refuză.

Eu te doresc, și tare m-am minunat că nu mi-ai răspuns la câteva scrisori ce ți-am trimis. Am să vin la Dorohoi, ca să mergem la Mănăstirea Gorovei, dar să rămânem acolo pe noapte, să putem vorbi în liniște despre cei cari au făcut-o și au înzestrat-o. Asta va fi la vară, când va fi cald.

De ce nu vrei să-mi trimiți epigramele, sau scrierile injurioase pentru bunicul meu; știi bine că mă interesează tot ce-i vorba despre familia mea.

Unde este acum Mintici și nevasta lui ?

Respectoase sărutări de mână Doamnei, și parcă nici n-aș cunoaște-o dacă aș vedea-o.

Cu bine și noroc,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. D. Furtună // Dorohoi // Str. Alex. I. Cuza, 25”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 3 APR 948”; cea a oficiului de destinație lipsește. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

24.

Paștele 1948

Hristos a înviat !

Vă doresc sănătate, voie bună și bucurie.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună, Econom // Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 29. APR. 948”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 1 MAI 48”. Se vede și ștampila oficiului (de tranzit ?) „SUCEAVA 29. IV. 948”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

25.

Folticeni, 13 august 1948

Dragă prietene Furtună,

Iaca a venit și luna lui august, pe când m-ai invitat să vin la Dorohoi, ca să mergem împreună la Mănăstirea Gorovei, și iaca am să vin, dacă veți fi cu toți acasă. Deocamdată trebuie să stau la botezul nepotului meu Ștefan Sorin Gorovei, care a sosit pe lume de 2 săptămâni¹⁰⁹, apoi să mă duc la Piatra, de acolo la Bacău, de unde, ca furtuna, voi sosi și la Furtună. Spuniai odată că ai să vii cu o mașină să mergem la Piatra; nu poți face și acum comedia aceasta ? Ce bine ar fi să se întâmple așa. Ai vedea și pe Stino, și pe Kirileanu, noul membru de onoare al Academiei Române¹¹⁰. Ce zici ?

Sunt sănătos și aștept răspunsul furtunos al prietenului Furtună.

Respectele mele Doamnei și urări de bine bunului meu prieten Furtună.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună // Preot și profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 14. AUG. 948”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 15 AUG 48”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Pe recto, D. Furtună a transcris răspunsul – v. numărul următor.

¹⁰⁸ Sunt, desigur, acele versuri datate „Cotnari, 22 iulie 1939”, reproduse de Al. Bardieru în finalul articolului „Artur Gorovei – inedit”, publicat în ziarul botoșănean *Clopotul* (tăietura din ziar de care dispun nu are nici o indicație cronologică !).

¹⁰⁹ Născut la 28 iulie 1948, nepotul a primit taina botezului în Catedrala Adormirii Maicii Domnului, la 15 august 1948.

¹¹⁰ G. T. Kirileanu fusese proclamat membru de onoare al Academiei Române la 5 iunie 1948.

26.

Dorohoi 1948 aug[ust] 18

Mult iubite Coane Artur,

Urmăm aici un curs de îndrumare a Corpului Didactic¹¹¹, până în ziua de 26 aug[ust] a.c. După această dată, Vă așteptăm cu drag să veniți și pe la noi. Vom fi acasă. Încolo, noi nu putem veni acum. Încât, spuneți, Vă rog, și toată bucuria noastră pentru alegerea la Academie, ca membru de onoare, a lui Conu Ghiță Kirileanu. Cele convenite prietenului Stino. Iar micului Ștefan Gorovei îi dorim ca să ajungă un mare cărturar, vrednic urmaș al bunicului și al familiei Gorovei.

Cu admirația și dragostea de totdeauna,

Ec. Dr. D. Furtună

Transcriere de D. Furtună pe c. p. (recto) a lui Artur Gorovei din 13 august 1948 (numărul precedent).

27.

Folticeni, 4 oct[ombrie] 948

Iubite maestre Furtună,

Te înștiințez că înainte de 15 octombrie, vin la Dorohoi, ca să mergem la Mănăstirea Gorovei, unde este și Mintici. Vin înainte de a se începe cursurile la școli, ca să poți merge și Sfinția Ta. Nu ai scăpat de mine. La întoarcere de la mănăstire, voi sta în Dorohoi vreo câteva zile, ca să putem vorbi în voie și pe larg, dacă ai un pat și pentru mine.

Te rog îngrijește-te de o căruță, pentru mers la mănăstire; nu-ți mai cer să rămâi macar o noapte, cu mine, la sihăstrie.

Arată, te rog, respectele mele Doamnei, pe care doresc s-o găsesc sănătoasă.

Nu știu dacă ești acasă; de nu vei fi, anunță pe avocatul Rapaport despre venirea mea.

Cu tot binele și sănătatea,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Profesor Dr. Dim. Furtună // Dorohoi // Str. Ștefan cel Mare, 25”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 6. OCT. 948”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 7 OCT 48”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”. Însoțită de o copie dactilografată, în două exemplare.

28.

Folticeni, 6 oct[ombrie] 948

Iubite maestre,

Duminică, 10 octombrie, cu trenul de 8 dimineață, plec spre Dorohoi. Sper că voi găsi la Dv un cotlon în care să dorm și eu. Te rog anunță la mănăstire și roagă pe părintele stareț să-mi trimeată luni căruța la Sfinția Ta, ca să mă duc la mănăstire.

La revedere, cu bucurie,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Profesor Dr. Dim. Furtună // Dorohoi // Str. Alex. I. Cuza [inițial, Ștefan cel Mare, tăiat cu linii oblice !], 25”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 7. OCT. 948”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 9 OCT 48”. Se vede și ștampila oficiului (de tranzit ?) „DARABANI 9 OCT 948”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Adnotare D. Furtună pe recto: „Am dat dlui A. Gorovei azi 13 oct. 1948 ms. din col. mea *Satirice* de Budișteanu despre dorohoiienii din 1834¹¹²”.

29.

Folticeni, 25 dec[embrie] 1948

Dragă maestre, te rog să primești, împreună cu Doamna, cele mai sincere felicitări pentru sfintele sărbători și anul nou, dorindu-vă sănătate și veselie.

¹¹¹ Probabil faimosul IPCD !

¹¹² Probabil la aceste satire se referă Artur Gorovei în scrisoarea din 1 aprilie 1948 (aici, Nr. 23).

Nu mai plec la București, după cum plănuisem, și am trimis Dlui Lăzăreanu¹¹³ însemnarea ce mi-ai dat, rugându-l să-mi scrie ce preț oferă, ca să facem afacerea¹¹⁴.

Îmi permit să te sfătuiesc să începi a scrie istoria Mănăstirii Gorovei; aş vrea să văd manuscrisul cât mai trăiesc, și cred că-mi voi lua eu sarcina de a-l tipări; de aceea, grăbește-te cu scrisul; te rog nu neglija¹¹⁵.

La Primărie trebuie să fie mitricile bisericilor din Dorohoi, în care se treceau toate actele de stare civilă. Cercetează-le, eu le am găsit aici, la Primărie, aproape pe toate, și le utilizez¹¹⁶. Între ele vei găsi și actele care te interesează.

Chef bun de Crăciun, și gândește-te și la mine, cândvei bea un pahar de vin.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului și Doamnei // Profesor Dr. Dimitre Furtună // Dorohoi // Str. Alex. I. Cuza, 25”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 21. DEC. 948”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 22 DEC 48”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Adnotare D. Furtună pe recto: „Pr. 27 Dec. 1948” (semnalează diferența de cinci zile între sosirea la oficiul poștal și predarea la destinatar...).

30.

Folticeni, 28 ian[uarie] 949

Dragă prietene,

Ești tare scump la scris; de aceea îți stau documentele necopiate de atâta vreme. De la București, nu am nici un răspuns în privința documentelor de care am vorbit pentru Academie; am scris Dlui Lăzăreanu *recomandat*, i-am alăturat oferta, dar nu mi-a răspuns nimic. Poate ai primit ceva, de la el, acolo la Dorohoi. Sunt curios să știu. Ce mai faci ? Ce lucrezi ? Mă întreabă, despre asta, și Kirileanu. Ce să-i răspund, dacă nu știu nimic ? Ți-aș scrie o scrisoare lungă, dacă aș ști că ai avea vreme să-mi răspunzi.

Respectele mele Doamnei și încă o dată mulțămiri și scuze pentru deranjamentul [sic !] ce i-am făcut. Cu cele mai bune sentimente, te salut cu drag,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului Econom // Dr. Dimitre Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. A. I. Cuza, 25”; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 29. IAN. 949”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 31 IAN 49”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

31.

Folticeni, 9 febr[uarie] 949

Dragă prietene, îți mulțămesc pentru vestea ce mi-ai dat, că ai căpătat un nepot; să trăiască micul *Dumitru* și să ajungă așa bun scriitor și cercetător, ca și bunicul său. Am scris din nou Dlui L.¹¹⁷, și l-am întrebat dacă a primit scrisoarea mea recomandată, cu oferta. Deocamdată, nu am nici la asta răspuns; nu se potrivește cu situația de academician.

Cine a fost domnul cu satira despre Ion Gorovei ? Era moldovan ? Ce făcea în Dorohoi ? Mă interesează mult aceasta.

Doresc Doamnei grabnică însănătoșire și-i sărut mâna.

Aceleași felicitări din partea părinților lui Ștefanachi.

Cu drag și cu dor,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi // Str.

¹¹³ Barbu Lăzăreanu (1881–1957), vechi activist comunist, pasionat de istoria literară și de folclorul românesc, cu contribuții (modeste) în aceste domenii, *botoșănean de origine*, cu care Artur Gorovei a întreținut relații amicale. În vara anului 1948, a devenit membru al Academiei R. P. R. și director general al Bibliotecii Academiei (calitate în care a succedat lui Ion I. Nistor și generalului Radu R. Rosetti...). Scrisori de la Barbu Lăzăreanu către Artur Gorovei se aflau în volumele de corespondență 7, 12 și 18.

¹¹⁴ Cum se vede din scrisorile următoare, Furtună intenționa să vândă Academiei o parte din documentele sale.

¹¹⁵ Acest paragraf este marcat, marginal, cu două linii.

¹¹⁶ Artur Gorovei se referă, desigur, la registrele de Stare Civilă (serviciul respectiv a fost înființat în 1864), păstrate la primării, și nu la registrele mitricale (înființate sub regimul Regulamentelor Organice și păstrate la bisericile parohiale). În *arhiva Gorovei* există, în adevăr, câteva caiete cu date extrase din registrele de Stare Civilă ale Primăriei Fălticeni.

¹¹⁷ Adnotare marginală: „Adică Barbu Lăzăreanu, directorul de azi al <Bibliotecii> Acad. R. P. Române. Nota Ec. D. F.”.

Alex. I. Cuza 31"; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 11. FEB. 949"; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 13 FEB 49". La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni".

Anotare pe recto: „Primită azi 13 febr. 1949".

32.

Folticeni, 17 mart[ie] 949

Dragă prietene,

Într-o scrisoare ce primesc de la prietenul Bezviconi¹¹⁸, găsesc următoarele:

„Azi am vorbit cu Barbu Lăzăreanu, căruia am prezentat o scrisoare întreagă în legătură cu aniversarea Dvs¹¹⁹, aducându-i aminte că, deși amenințat de cei de «dreapta», i-ați prezidat o conferință. El a fost bolnav 7 săptămâni și s-a făcut bine. A primit scrisoarea Dvs, pe care *printre primele promite s-o rezolve*, supunând-o Academiei. Cel puțin parțial crede s-o satisfacă (*deși e posibil să fie și mai mult*), dar nu vă răspunde, ca să nu creeze iluzii, iar după aceea desamăgiri".

Vezi, că eu mă gândesc să-ți satisfac însărcinarea ce mi-ai dat !

Sper că Doamna acum este sănătoasă și nu mai stă în pat.

Cu toată dragostea te salut,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. Maxim Gorki 25"; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 19. MAR. 949"; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 21 MAR 49". La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni".

33.

Folticeni, 22 apr[ilie] 949

Cele mai sincere felicitări pentru sfintele sărbători ale Învierii Domnului nostru. Vă urez, la toți, sănătate, voie bună, spor și belșug. Eu ar fi trebuit să fac Paștele la București, dar din pricina unui proprietar¹²⁰, cu care nu am fost și nu sunt prieten, și care s-a instalat în camera mea, și doarme cu mine, de aproape două luni, nu pot să plec nicăieri.

La mulți ani !

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului și Doamnei // Econom Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. Alex. I. Cuza 31"; ștampila oficiului de expediție: „FĂLTICENI 23. APR. 949"; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 24 APR 49". La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni".

34.

București, 15 mai 949

Dragă prietene,

Pe DI Lăzăreanu nu am putut să-l văd, este bolnav acasă. Dacă în timpul cât voi mai sta aici se face bine și vine la Academie, voi putea să-l văd. Aud, însă, că Academia nu prea este dispusă să cumpere antichități, în lipsă de fonduri. Așa se spune. A refuzat să cumpere manuscrisul unei piese a lui Caragiale, care s-a vândut apoi unui particular cu două mii de lei.

Respectele mele Doamnei și te salut cu toată dragostea,

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. D. Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. Al. I. Cuza [31; adăugat de Furtună]"; ștampila oficiului de expediție: BUCUREȘTI 15 MAI 49"; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 17 MAI 949". La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Prof. Ion Bogdan 13 // București III¹²¹".

¹¹⁸ George Bezviconi (1910–1966), genealogist și istoric basarabean, întemeietor și editor al revistei *Din Trecutul Nostru* (Chișinău, 1933–1940).

¹¹⁹ La 2 martie, Gorovei împlinise 85 de ani: era născut în 1864, la 19 februarie stil vechi.

¹²⁰ Jean Kapri, trimis de la Botoșani cu domiciliu obligatoriu la Fălticeni, unde a și murit. Pentru familia Kapri, v. Ștefan S. Gorovei, „O veche cronică genealogică: familia baronilor Kapri", în *AG, III (VIII)*, 1996, 1–2, pp. 145–178 (cf. p. 167, nota 23).

¹²¹ La această adresă locuia fiul său, Mircea; acolo a și murit Artur Gorovei.

35.

București, 1 iunie 1949

Iubite prietene și Maestre,

În astă noapte plec spre casă. Ieri am avut ultima vizită la Dr. Mironescu, specialist pentru boli de nas, gât și urechi.

Pe prieten¹²² nu l-am văzut, de când am venit; stă și acum în pat. De altfel, sunt informat că din cauza *secetei* nu este posibil a se face plățile datorite. După cum văd, trebuie să renunți, deocamdată. Am de gând să vin la Dorohoi, dacă ai vrea să mergi cu mine la Mănăstirea Gorovei. Spune-mi când vei fi liber de la școală.

Respectele mele Doamnei, care cred că acum este sănătoasă.

Te îmbrățișez cu dragoste.

A. G.

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. Dim. Furtună // Profesor // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: „OF. SP. GARA DE NORD 1 IUN. 1949”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 2 IUN 1949”. La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Republicii 241 // Folticeni”.

36.

Crăciunul 1949

Sincere felicitări de sfintele sărbători și anul nou, pentru D-voastre și fiii Dv.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului și Doamnei // Dr. Dimitre Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. A. C. Cuza, 25”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 19. DEC. 1949”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 20 DEC 1949”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

37.

Folticeni, 17 ian[uarie] 1950

Dragă prietene,

Te rog spune-mi în ce an, în ce lună și în ce zi a murit bunica mea, băneasa Ana Gorovei, căci eu nu mai știu¹²³. Am isprăvit, asară, *Istoria familiei Gorovei*; schița genealogică, pe care cred că o ai, este greșită, pentru unii din cei bătrâni, după cum văd din documentele ce am descoperit. Ioan Gorovei, bunicul meu, nu a fost născut în Dorohoi, ci în *Radomirești*, jud. Bacău, în 1782; este scris într-un document inedit de la Academie¹²⁴.

Respectele mele Doamnei.

Cu tot binele, sănătate și noroc.

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. Ștefan cel Mare 25”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 17. IAN. 1950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 19 I 1950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

38.

Folticeni, 7 febr[uarie] 1950

Iubite prietene,

Îmi ceri o copie de pe manuscrisul meu cu *Istoria familiei Gorovei*. Mi-ar fi cu neputință. Ar trebui să scriu vreo 600 de pagini pe coli întregi, ceea ce nu pot face, și nici nu găsesc pe nimeni ca să facă această muncă. Lucrez acum la un arbure genealogic al familiei, și când va fi gata am să-ți trimit o copie. La vară, dacă voi veni la Dorohoi, am să aduc manuscrisul și ai să vezi ce te va interesa.

Sunt bine și lucrez mereu.

Respectele mele Doamnei.

¹²² Adnotare D. Furtună: „Barbu Lăzăreanu, Director G[enera]l al Ac[ademiei] Rep[ublicii] Pop[ulare] Române, Ec. Dr. D. F.”.

¹²³ Anica Gorovei, fiica lui Neculai Morțun de la Budenița și a Nastasiei Roșca, a murit în 1856 și a fost îngropată lângă soțul ei, la Mănăstirea Gorovei.

¹²⁴ Cf. *supra*, nota 23.

Cu bine,
Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Profesor Dr. Dim. Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. Cuza Vodă”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 7 FEB 50”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 9 II 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

39.

Folticeni, 19 februar 950
Iubite prietene Furtună,

Ai uitat să-mi scrii – dacă știi – când a murit bunica mea Anica Gorovei, soția Banului Ion Gorovei. Te rog adu-ți aminte.

Primesc vestea, care m-a impresionat, că la 6 februar a murit, la Blaj, folkloristul, așa de puțin cunoscut, *Alexiu Viciu*, în vârstă de 95 de ani. Am fost bun prieten cu el, când eram în Blaj, și i-am scris o scurtă monografie¹²⁵, publicând și scrisorile ce i-au mai rămas după dezastru.

Dă-mi și adresa revistei din Iași în care ai publicat articolul despre Creangă.

Cu toată dragostea,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună, Econom // Profesor // Dorohoi // Str. Ștefan cel Mare”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 20. FEB. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 23 FEB 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

40.

Folticeni, 17 mart 950
Dragă prietene,

Ai fost la Iași, în ziua de 15 a luni acesteia ? Te întreb, pentru că la 16 [martie] am primit, din Iași, un plic cu adresa: „Tovarășului A. G. Academician. Fălt.”. Sorin crede că-i scrisoarea lui Furtună, pentru că înăuntru este foaia cu articolul „DI ...Escu și părintele crenguță¹²⁶”. Eu nu cred, pentru că pe plic este scris: „Exp. Uniunea Scriitorilor din R. P. R. Filiala Iași”, este aplicată și ștampila Uniunii, lângă însemnarea: „No. 27. 15.III.50”. Aș vrea să știu cine mi-a trimis-o, ca să-i mulțumesc. Eu sunt foarte răcit, stau în casă de 4 zile, n-am mâncat nimic, și am un gutunar tătarăsc. Aștept mai multe răspunsuri la întrebările [sic!] ce ți-am făcut; citește din nou scrisorile mele.

Respectele mele Doamnei.

Cu sănătate și voie bună,

Artur Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună // Profesor // Dorohoi // Str. A. I. Cuza”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 20. MAR. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 22 III 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

41.

Folticeni, 27 apr[ilie] 950
Dragă prietene Furtună,

Dintr-o scrisoare a prietenului Bezviconi, care citește ziarele de la 1850 încoace și face fișe, aflu că în foaia oficială a Moldovei este o informație că *schitul Gorovei a fost desființat*.

Ce știi despre aceasta ? Să fie adevărat oare ? Eu n-am auzit despre așa ceva.

Dar băneasa Anica Gorovei în ce an a murit ?

Eu sunt bine, dar năcăjit că am cataractă la amândoi ochii și mă tem să nu văd și mai rău.

Cu sănătate și voie bună,

A. Gorovei

¹²⁵ De fapt, un articol, care a rămas între manuscrisele autorului, fiind publicat abia în 1969: Artur Gorovei, „Folkloristul Alexiu Viciu”, în *Revista de Etnografie și Folclor*, 14, 1969, 5, pp. 401-406. Întâlnirea cu Alexiu Viciu avusese loc în vremea refugiului la Blaj (martie 1944 – martie 1945).

¹²⁶ Articol apărut în *Pentru pace și cultură luptăm*, I, 1949, 2.

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. Dimitre Furtună // Dorohoi // Str. Cuza vodă”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 27. APR. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 28 IV 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Adnotare pe recto: „N.B. Când ? A fost pus pe lista «desființării» ?!”.

42.

Folticeni, 13.VI.950

Iubite prietene,

Duminică, 11 iunie, Î.P.S.S. Mitropolitul Moldovei și Sucevei¹²⁷ a fost la noi, a făcut serviciul religios la catedrală și a fost entusiasmat de succesul corului condus de Sorin și a invitat corul să vie duminica viitoare la satul Dumeni, jud. Dorohoi, unde va sfinți o biserică. Sper să vin și eu până la Dorohoi ca să te văd; dacă vrei să mergi la Dumeni, vei merge cu corul. Sara te vei întoarce acasă. De crezi că voi primi răspunsul la timp, te rog spune-mi ce ai hotărât.

Cu bine și cu sănătate,

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. Dim. Furtună // Dorohoi // Str. Ștefan cel Mare”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 13. IUN. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 14 IUN. 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

43.

Folticeni, 10 iulie 950

Dragă prietene Furtună,

Am aflat cine este Dl Haimovici; are un frate la noi, este doctor și profesor la Universitate. Ce lucrări are, nu am auzit. Bardier este preut la Boroaia și protopop al plășei. A stat două luni la București, la școală. La Dragoslav nu a mai lucrat¹²⁸, nu are vreme, are vreo trei sute de case pe care le servește. Îl văd extrem de rar. Am să-ți trimit un arbore genealogic al familiei Gorovei. Rezumatul cemi ceri este f. f. greu să ți-l fac acum, sunt f. f. năcăjit: Sorin a fost scos din învățământ¹²⁹; a fost „moșier”, mie mi s-a suprimat pensia ce o primeam de la avocați, nu știu pentru ce, și de la Mircea nu am nici o știre de la 27 iunie. Vezi, dar, în ce stare sufletească mă găsesc.

Cu cele mai bune gânduri despre Dim. Furtună,

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Profesor Dr. Dimitre Furtună // Str. A. I. Cuza [tăiat: Ștefan cel Mare] nr. 31 // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 12. IUL. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHAI 13 VII 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Adnotare pe recto: „Necazuri firești, explicabile; ele pot fi tămăduite printr-un cuvânt al maestrului M. Sadoveanu”.

44.

Folticeni, 12.VII.950

Iubite Maestre,

La Academie este, în colecția cu documente, sub N° 176 din clasificția CLXXXVII, un document din Iași, de la 27 ianuar 1587, de la Petru voevod, care întărește stăpânirea lui Eremia Chicerea diacul peste satul Ilișanii, la „gura Coroviei”, din județul Dorohoiului¹³⁰. Nu știu ce este Corovia, este o apă, este o vale, ca să fie la gura lor ? În Marele Dicționar geografic, care cuprinde tot materialul din dicționarul geografic [sic!] al județelor din toată țara, nu găsesc acest cuvânt. Mă adresez Maestrului

¹²⁷ La acea dată, Sebastian Rusan (a păstorit de la 26 februarie 1950 până la 15 septembrie 1956).

¹²⁸ În anii 1945-1950, preotul Alexandru Bardieru aduna „material pentru o eventuală monografie închinată uitatului scriitor moldovean Ion Dragoslav” (Preot Alexandru Bardieru, „Amintiri pe răbojul a trei decenii”, în volumul *L-au cunoscut pe Dumitru Furtună*, cit., p. 43).

¹²⁹ Îndepărtarea din învățământ a profesorului Sorin A. Gorovei, ordonată de Ministerul Învățământului, Direcția Cadrelor (ordinul nr. 610/1950), a fost comunicată- **fără indicarea motivelor** - la 16 mai 1950, intrând în vigoare chiar a doua zi. Ani în șir, prin multe memorii adresate autorităților competente, „beneficiarul” acestui tratament a încercat să afle motivele; nu a primit niciodată vreun răspuns...

¹³⁰ *Documente privind Istoria României*, XVI/3, București, 1951, pp. 336-337, nr. 409. „Clasificția” este, de fapt, numărul pachetului de documente.

Furtună și-l rog să mă lămurească.

Cu sănătate și cu tot binele,

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Prof. Dr. Dim. Furtună // Str. A. I. Cuza nr. 31 // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 13. IUL. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 14 VII 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Folticeni”.

Adnotare pe recto: „**Gorovei** (= important). «Corovia» = Pârâul *Vacii* la Hilișeie !”.

Adnotare pe verso cu creionul „Corovia = vacă = satul Hilișeul. Ec. D. F.”

45.

Folticeni, 16 oct[ombrie] 950

Dragă prietene Furtună,

A trecut 1 septembrie și cred că acuma ai trecut în rândul pensionarilor¹³¹. Ești pensionar ca profesor, ori ca preut ? Acum ai timp să te apuci de scris istoria Goroveiului, dar să nu o publici până ce mai întâi nu vei cerceta niște manuscrise de la Academie, date acuma la lumină de Nicolăiasa, pensionar și el, care mi-a trimis primele coale ce a tipărit din ultimul volum al [catalogului] manuscriselor¹³². Să citești mai întâi manuscrisul N° 1191, documentele moșiei Saucenița 1807–1836, și apoi ms. 1192, 1193, 1194, acte din 1793–1815. Apoi ms. 1186–1188, acte și documente a[le] *schitului Gorovei*¹³³. Eu nu le am văzut.

Ați avut, în Dorohoi, un magistrat și apoi avocat *Ciogole*; a avut doi băeți. Mai este cineva pe acolo din familia aceasta ? Sunt în înrudire cu *Alecu Ciogole*, care, în Folticeni, la 1824, a copiat o traducere a unui filosof și poet englez, *Popp*¹³⁴, despre care am publicat și eu o traducere a aceleiași lucrări¹³⁵, după un manuscris pe care l-am descoperit eu¹³⁶. Mă interesează chestia aceasta.

Te doresc și te îmbrățișez prietenește,

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dimitre Furtună // Str. Dorohoi [sic] // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 16. OCT. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 17 OCT 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Republicei 241 // Folticeni”.

46.

Dorohoi, 1950 oct[ombrie] 18

Scumpe Coane Artur, v-a primit Sadoveanu, ați rânduit cu el ? În prima linie aceasta ne interesează, căci un intelectual și democrat ca Dv nu poate rămânea neajutorat: muritor de foame – nu ar ședa bine.

Eu aștept decizia pentru pensie.

După ce-mi va sosi, voi începe lucrul meu obișnuit, scrisul.

Cred că posed cea mai mare parte din știrile aflate, despre schitul Gorovei, în mssele de la Ac[ademia] R.P.R.

Totuși, ar trebui să le mai văd, acolo, la București, într-o zi cu soare și cu parale... Am cunoscut pe „conu Leon Ciogole”, fost magistrat și apoi avocat aici; era văr cu Gh. Marcu: răzeși deci. Om foarte

¹³¹ În adevăr, la 1 septembrie 1950 preotul Furtună a fost pensionat: *L-au cunoscut pe Dumitru Furtună*, p. 290.

¹³² Aceste „coale” formau începutul celui de-al patrulea volum din *Catalogul manuscriselor românești*, inițiat de I. Bianu (primele trei apăruseră în 1907, 1913 și 1931). În împrejurările de după Al Doilea Război Mondial, volumul început de G. Nicolăiasa a fost abandonat, lucrul la el fiind reluat după alte criterii. În prefața la noul volum IV, apărut în 1967, Gabriel Ștrempel spune că G. Nicolăiasa „a izbutit să tipărească **trei coli**, cuprinzând descrierea manuscriselor 1062–1328, după care lucrarea a fost întreruptă până la pensionarea lui, survenită în primăvara anului 1950” – *Catalogul manuscriselor românești*, IV (1062–1380), întocmit de G. Ștrempel (redactor responsabil), Fl. Moisil, L. Stoianovici, București, 1967, p. 5 (subl. mea). Afirmația este stranie: în biblioteca lui Artur Gorovei se păstrează **cinci coli** (nu trei !), totalizând 160 de pagini și întrerupându-se în descrierea manuscrisului 1472 (nu 1328, cum spune G. Ștrempel)...

¹³³ Indicațiile corespund descrierilor din colile lui G. Nicolăiasa (pp. 10–11), nu însă și acelor din *Catalogul manuscriselor românești*, IV, pp. 264–273, unde sub aceste numere se află alte manuscrise.

¹³⁴ Cf. *supra*, nota 101.

¹³⁵ Cf. *supra*, nota 100.

¹³⁶ În 1962, manuscrisul a intrat, prin cumpărare de la Mircea Gorovei, în colecțiile Academiei Române (azi, ms. rom. 5411, fost 6002) – cf. Gabriel Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești*, IV, București, 1992, p. 293.

haziliu. Cel mai vesel cetățean și de spirit ce se poate închipui. Pe fiul său, C. (= Titică) l-am avut intim prieten; prof[esor] de l[imba] fr[anceză] la Liceu, aici. A murit. Al doilea fiu, nu știu numele, este în București, prof[esor] la Fac[ultatea] de Farmacie.

O dăm greu și noi, asupra iernei.

Vă dorim sănătate la toți și suntem devotații Dv.

Econ. D. Furtună

[P.S.] Trimeteți-mi și mie vol[umul] lui Nicolăiasa.

Cartă postală, adresată „Dlui Academician // Artur Gorovei // Str. Nicu Gane (Republicii) nr.241 // Folticeni”; ștampila oficiului de expediție: DOROHOI 19 OCT 50”; cea a oficiului de destinație: „FĂLTICENI 20. OCT. 950”. La expeditor: „Econ. Dumitru Furtună // Str. Alex. I. Cuza 31 // Dorohoi”.

47.

Folticeni, 21 oct[ombrie] 950

Dragă prietene Furtună,

În scrisoarea trecută am uitat să-ți (...) ¹³⁷ ceva.

La Academie este dosarul 1160, manuscris, din secolul XIX, intitulat: „*Apostolul*, tradus în dialectul macedo-român”, de **Tomara**. Eu, în copilăria mea, am apucat, în Dorohoi, pe un **Tamara**. Să nu fie vreo legătură de înrudire cu *Tomara*, care poate să fie și o greșală de cetire a autorului acestui manuscris.

Nicolăiasa nu a scos un volum; mi-a trimis primele foi ce s-au tipărit înainte de a fi pensionat. Îl citesc acum.

Cu sănătate și voie bună,

Artur Gorovei

[P.S.] Poate că am cunoscut pe unu *Mamară*, în loc de *Tamara*.

Cartă postală, adresată „Domnului // Econom Dr. Dimitre Furtună // Str. Alexandru I. Cuza nr. 31 // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 21. OCT. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 22 OCT 950”. La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Republicii 241 // Folticeni”.

48.

Folticeni, 25 oct[ombrie] 950

Cele mai bune felicitări pentru ziua onomastică și dorințe de spor la lucru ca pensionar.

Felicitări Doamnei și urmașilor lui Furtună cel neobosit.

A. Gorovei

Cartă postală, adresată „Domnului // Dr. Dumitru Furtună // Str. A. I. Cuza // Dorohoi”; ștampila oficiului de expediție: FĂLTICENI 26. OCT. 950”; cea a oficiului de destinație: „DOROHOI 27 OCT 950”.

49.

Dorohoi, 1950 dec[embrie] 29

Mult iubite Coane Artur,

N-a existat pe aici decât acel vestit avocat, propr[ietar] de Darabani – și renumit cu procesul din 1872 – *Cimara*, la care proces de la jurați, în Dorohoi, a pledat și T. Maiorescu. „*Tomara*” n-am știință să fi existat.

O ducem greu, coane Artur, cu finanțele și cu lemnele. Cinci lei k[ilo]gramul – dar ... nu se găsesc ! Azi, eu am tăiat ... trunchiul pe care despicam lemnele. Mâne, cred că voi pune la contribuție ... o jumătate de gard de scânduri. Poimâne ? Numai mâne este fără poimâne – și ... lefter în punguță, căci alaltăieri avea, biata, drept numai doi bani.

Nu cred să aveți mai multe fonduri nici Dv. Cunosc, în parte, acele greutăți ale Dlui Sorin¹³⁸. Evident, ele se răsfrâng asupra tuturor din familia Dv. Dacă am fi mai cu mijloace materiale, noi am putea lucra foarte mult și foarte bine, în prezent, ca pensionari.

Se va ivi cineva – oare – care să ne încurajeze ? Nu cu vorba, ci cu fapta.

Coane Artur, căutați prin vreun *Dicț[ionar] al contemporanilor* și spuneți-mi: cine era ziaristul

¹³⁷ Omis: „scriu” sau „spun”.

¹³⁸ Arestat în noapte de 2/3 august 1950 și deportat la Canalul Dunăre – Marea Neagră.

și studentul C. Calmuțki, în 1889. El a vorbit foarte frumos la înmorm[ântarea] lui Eminescu. E posibil să-l fi cunoscut și Dv pe acel C. Calmuțki.

Mulți ani fericiți !

Ec. D. F.

Cartă postală, adresată „Domnului Artur Gorovei // Academician // Str. Mare // Folticeni // Oficiul poștal Folticeni”; ștampila oficiului de expediție: DOROHOI 31 DEC 50”; cea a oficiului de destinație: „FĂLTICENI 1.IAN. 951”. La expeditor: „Econ. Dumitru Furtună // Str. Alex. I. Cuza 31 // Dorohoi // Raionul Dorohoi // Regiunea Botoșani”.

Până la carta postală de la Nr. 48, supraviețuiește modelul vechi, moștenit dinainte de proclamarea R.P.R.: cu toate indicațiile caligrafiate, cu menționarea județului și un D pentru începutul apelativului „Domnului” sau „Doamnei”). Pe aceasta, acel D a dispărut, județul este înlocuit cu „raionul” și „regiunea”, iar toate indicațiile sunt culese cu litere drepte.

Anexe

I.

Folticeni, 25 mai 1927

Mult stimată părinte¹³⁹,

Vă rog să mă iertați că răspund târziu la scrisoarea Dv, dar am lipsit de acasă o săptămână încheiată.

Însemnările Dv despre familia Gorovei sunt foarte interesante; eu am însă multe documente care să le completeze pe ale Sfinției Tale; eu și arborel familiei, pe care zilele acestea am să-l completez într-o ramură; am aflat un dosar în Arhiva Statului din Iași, unde mă duc chiar sâmbăta aceasta ca să-l cercetez.

Sunt bucuros să Vă dau rezumate din documentele mele, dacă aveți nevoie de ele, fie pentru vreun studiu, fie pentru a le publica în Gazeta Dorohoiului¹⁴⁰, ca material de informații. Pentru aceasta, aș dori să știu cum voțiți să le utilizați, ca să mă lămuresc în ce mod să le copiez.

În ceea ce privește schitul Gorovei, am descoperit anul trecut¹⁴¹ un dosar întreg de documente interesante, în care se arată lămurit că la 1731 *Gheorghiță Gorovei* „ce au fost portari” s-a jăluit lui Grig[ore] Ghica Vodă că i se împresoară moșia sa Saucenița de Prilipca lui Stroici, iar într-o hotarnică din 1785 se vede că fiul lui Gheorghiță, numit *Costantin Gorovei*, avea parte în Saucenița. La 1792, călugării „ot săhăstrie răposatului *Ioan Gorovei* ce au fost vel căpitan, care este făcută pe moșia Saucenița”, dau o mărturie într-o pricină de hotar și în hotarnica făcută în 1792, de vel logofătul Ursuianu, se spune clar că schitul a fost făcut de Ioan Gorovei „de 53 de ani”, deci în 1739.

În ceea ce privește numele *Gura-Văii*, este o fantezie a lui Narcis, pe care l-am cunoscut personal. Familia *Gorovei*, apare în documente încă din 1591 (Gorovei vistierul); între ostașii lui Tudor Vladimirescu a fost un Gorovei; în județul Roman există și astăzi satul *Gorovei* și în județul Vâlcea se cunoaște cuvântul *goroveală*, care înseamnă un „lichid tulbure”, ceea ce concordă cu origina slavonă a cuvântului: *gora* înseamnă *munte*, iar *gorovii* înseamnă „locuitori de la munte”. Afară de aceasta, familia Gorovei este cunoscută cu acest nume și în Ungaria (Budapesta), și în Ardeal, în orașul Ibașfalău¹⁴², unde am fost eu însumi și am cunoscut personal pe urmașul unui Gorovei, care cătră sfârșitul veacului al 17-lea s-a coborât din Maramureș, de unde am venit și noi mult mai înainte, și s-a ... <restul lipsă>

Arhivele Botoșani, *Fond personal Al. Faliboga*, nr. 509.

Anotare pe prima pagină: „Îmi scrie conu Artur Gorovei”.

¹³⁹ Scrisoare adresată preotul Constantin Ciocoiu (1852–1936), cunoscut cărturar dorohioian – cf. Eugen D. Neculau, „Preotul Constantin Ciocoiu”, în *MMS*, XLV, 1969, 3–4, pp. 232–237. Urmașul său, atât la catedră cât și în parohie, a fost (1916) preotul Dumitru Furtună.

¹⁴⁰ În această gazetă, preotul Ciocoiu a publicat mai multe „Contribuțiuni la istoria județului Dorohoi”; în unele articole, a menționat folosirea unor „documente păstrate de Artur Gorovei, Fălticeni”. Despre întâlnirea cu preotul Ciocoiu, Gorovei a povestit, cu emoție, în articolul „Un uric din zilele noastre”, publicat în ziarul *Lumea* din Iași (18 februarie 1929), repetând spre sfârșitul perioadei interbelice în revista *Orizonturi* de la Galați.

¹⁴¹ O „descoperire” indirectă, întrucât G. T. Kirileanu fusese acela care găsisese dosarul la un anticar (cf. *supra*, Nr. 2).

¹⁴² Cf. *supra*, nota 10.

II.

Dragă Gheorghiță,
Dacă am întârziat cu răspuns, cauza e că sunt foarte ocupată. Relațiunile ce-mi ceri, iată și le notez pe cât le-am putut culege.

1. Mărioara Morțun născută Tăutu era nevasta lui Costache Morțun, văr primare cu bunica.

2. Bunica era fiica lui Neculai Morțun, o chema Zoița și avea încă două surori, Anica, nevasta lui Ioan Gorovei și Ileana, nevasta lui Dimitrie Teodorie și doi frați, Teodor și Vasile Morțun.

3. Bunica a fost măritată cu Ceornei și a avut un băiet și o fată, pe Moșu Gheorghi, tatăl Țintoei, și pe Catinca, care a ținut-o Todiraș Buzilă. Murind Ciornei, bunica s-a remăritat cu Ilie Boean și a avut trei fete, adică biata Mătușa Elencu, Fița și mama.

Tu erai indus în eroare când credeai că bunica ta era Morțun dupe tatăl ei.

Cum l-a chemat pe tata lui Neculai Morțun nu știe nici mama, tot așa nu știe dacă erau doi Vasile Morțun. Ce[e]a ce știe este că bunica a avut 24 veri primari din familia Morțun¹⁴³.

Mama Tatii, sau mai bine zis bunica mea după tată era tot fiica unui Morțun și era vară primare cu bunica după mamă¹⁴⁴. Tata tatei a avut două femei, cea dintâi era Morțun de acasă și cu ea a avut două fete și un băiet, adică Strojoița și Volcinsca¹⁴⁵ și tata. A do[u]a femeii[e] a fost guvernanta la copii și cu care s-a cununat în urmă și a avut scandalul cunoscut, că l-au omorât¹⁴⁶.

Cred că Ț-am bătut capu[l] de-ajuns. Dacă vei mai avea nevoie de ceva îmi vei scrie.

Arată Țuței sărutări din partea noastră, asemenea primește și tu și copilașii.

Țața Sofiica vă îmbrățează [sic] și vă dorește, dar n-are mijloace cu ce să vie.

Mătușa ta, Aglaia Uhrinovschi

Scrisoarea Aglaei Uhrinovschi, nedată (probabil în jurul primului război mondial), a fost adresată, cred, lui Gheorghe Misihănescu. Deasupra formulei de adresare („Dragă Gheorghiță”), se află scris: „Dragă Artur, Cetește scrisoarea după cum am numerotat-o eu. Al tău, G. Misihănescu (?)”. Marginal: „Văzut. Sunguroff”. Aceste detalii plasează scrisoarea în vremea cercetărilor întreprinse de Ioan Nădejde în vederea alcătuirii monografiei închinată familiei Morțun, apărută în 1923–1924¹⁴⁷, în prefața căreia autorul a indicat pe cei de la care a primit informații genealogice; între aceștia, se află și „d-na Aglaia Uhrinovschi, pogrătore din Neculai Morțun fiul lui Pavel, pentru urmașii acestuia (prin d-l Artur Gorovei)”, precum și „d-l Eugen Sunguroff¹⁴⁸” (p. V).

III.

București, 23.V.949

Dragă prietene¹⁴⁹, l-am căutat pe I.¹⁵⁰ în strada Romană, timp mai bine de un ceas, dar nu l-am putut să-l găsesc [sic!]. El mi-a dat No. 30, dar acolo nu era. Am intrat din dugheană în dugheană, am întrebat, unii mă trimiteau la tutungerie, de acolo îmi indica o casă cu un copac; alții mi-au indicat o casă bătrânească, mulți copaci, un zid de piatră nalt, de o lungime respectabilă, acolo trebuie să șadă, mi-am zis eu. Am intrat pe porțiță, am mers prin glod, și două doamne mi-au spus că acolo este No. 57, și I. trebuie să fie la No. 47. M-am dus acolo, dar ... nu era. Am renunțat de a-l mai găsi, și am venit acasă, asudat și plin de desnădejde.

Cred că la 29 plec spre casă.

M-am cam săturat de București, în care, însă, am găsit multe despre familia mea.

Respectele mele Doamnei și te salut cu prietenie.

Artur Gorovei

¹⁴³ Numărul mare de veri primari pe care i-a avut Zoița Morțun, bunica maternă a Aglaei Uhrinovschi, se explică prin faptul că în generația anterioară fuseseră 12 sau poate chiar 13 copii, născuți din cele două căsătorii ale lui Pavel Morțun – cf. Ioan Nădejde, *V. G. Morțun. Biografia lui și genealogia familiei Morțun*, cit., pp. 54–55.

¹⁴⁴ Bălașa, fiica lui Vasile Pavel Morțun, căsătorită la 16 februarie 1802 cu „Gheorghe sin Gheorghe Cociuc din Moldova, de la Cobăla, în vârstă de 23 de ani” (Ioan Nădejde, *op. cit.*, p. 204; v. și p. 229).

¹⁴⁵ Marghiolița (Maria), căsătorită cu Costache Volcinschi, fiul lui Ioniță Volcinschi și al Zoiței Cracalie – cf. Sergiu Groholschi-Miclescu, „Genealogia familiei Volcinschi”, în *ArhGen*, VI (XI), 1999, 1–4, p. 64.

¹⁴⁶ Cf. *supra*, nota 84.

¹⁴⁷ Primul an pe coperta interioară, al doilea pe cea exterioară !

¹⁴⁸ Fiul omonimului (cf. *supra*, Nr. 15 și nota 58). A ajutat mult pe Ioan Nădejde în adunarea materialului pentru cartea despre V. G. Morțun.

¹⁴⁹ Scrisoare adresată preotului Alexandru Bardieru.

¹⁵⁰ Identificare Al. Bardieru: „I. = D-tru Iov, poetul”.

Cartă postală, adresată „Domnului // Preot Al. Bardier // Folticeni // Str. Dragoslav”; ștampila oficiului de expediție: BUCUREȘTI 23 MAI 49”; cea a oficiului de destinație: „FĂLTICENI 24. MAI. 949”. La expeditor: „Artur Gorovei // Str. Prof. Ion Bogdan 13 // București III”.

**TESTIMONIES FROM DOROHOI.
CORRESPONDENCE ARTUR GOROVEI – DUMITRU FURTUNĂ (1926 - 1950)**

(Summary)

The author publishes 49 letters between Artur Gorovei (Fălticeni – Suceava) and Dumitru Furtună (Dorohoi – Botoșani) and another 3 letters about the two friend correspondents (1926 - 1950).